

บทที่ ๓

ลักษณะโดยทั่วไปของผู้ย้ายถิ่น แบบแผนการย้ายถิ่น
สาเหตุของการย้ายถิ่น และปัจจัยที่อาจยังผลต่อการย้ายถิ่น

๓.๑ ลักษณะโดยทั่วไปของผู้ย้ายถิ่น

เนื่องจากการศึกษาครั้งนี้ ได้ศึกษาเฉพาะการย้ายถิ่นของบุคคลซึ่งมีลักษณะอาชีพแบบเดียวกัน คือ มีอาชีพเป็นครู โดยแบ่งเป็น ๓ กลุ่ม ดังกล่าว แม้การย้ายถิ่นของข้าราชการครูที่ศึกษานี้ จะมีข้อจำกัดหลายประการ แต่ข้าราชการครูก็ยังมีสิทธิย้ายถิ่นได้คล่องตัวกว่าข้าราชการประเภทอื่น ๆ ดังนั้น ลักษณะของผู้ย้ายถิ่นของบุคคลกลุ่มนี้ก็ไม่น่าจะมีลักษณะไม่แตกต่างจากบุคคลกลุ่มอื่นมากนัก

โดยทั่วไป การย้ายถิ่นมีลักษณะเป็นการคัดเลือก (Selective) คนในวัยหนุ่มหรือวัยทำงาน ผู้ย้ายถิ่นส่วนใหญ่จะมีอายุอยู่ในช่วง ๑๔ หรือ ๒๐ ปี จนถึง ๓๐ - ๓๔ ปี ^๑ และจากการศึกษาในต่างประเทศ พบว่า ความแตกต่างกันในด้านลักษณะทางประชากร อันได้แก่ อายุ สถานภาพสมรส และความหนาแน่นของสมาชิกในครัวเรือน อาจยังผลให้เกิดการย้ายถิ่นต่างกัน เช่น มักจะมีการย้ายถิ่นสูง ในกลุ่มผู้ที่อยู่ในอายุเริ่มเข้าสู่แรงงาน ^๒ ในกลุ่มผู้เป็นโสดมากกว่า

^๑ นิพนธ์ เทพวัลย์, ประชากรศาสตร์ (พระนคร : ไทยวัฒนาพานิชจำกัด, แก้ไขปรับปรุงครั้งที่ ๓, ๒๕๒๓) หน้า ๒๔๒.

^๒ Everett S. Lee, "Internal Migration and Population Redistribution in United States", Population : The Vital Revolution., (ed. by Ronald Freedman. New York : Doubleday & Co., Inc., 1964), P. 129.

กลุ่มผู้สมรสแล้ว^๑ และในกลุ่มผู้มีสมาชิกในครัวเรือนหลายคน^๒

และจากการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ในประเทศไทย โดย เพ็ญพร อีระสวัสดิ์^๓ พบว่า ผู้ย้ายถิ่นครั้งแรกมีสถานภาพเป็นโสด ร้อยละ ๔๔.๖ สมรสแล้ว ร้อยละ ๒๔.๔ สมรสมีที่ย้าย ร้อยละ ๒๔.๖ ในแบบสอบถามของการศึกษาคั้งนี้นั้นมิได้ถามว่าย้ายก่อนหรือสมรส ตามความเข้าใจของผู้ศึกษาเข้าใจว่า ควรจะสมรสก่อนแล้วจึงย้ายติดตาม ดังนั้น เราอาจกล่าวได้ว่า ผู้ที่สมรสแล้วย้ายมากกว่าผู้เป็นโสด จากการศึกษารื่องเดียวกันโดย เฟรดอาร์โนลด์ และสุปาณี บุญประเทือง^๔ ซึ่งศึกษาการย้ายถิ่นในประเทศไทยระหว่าง พ.ศ. ๒๕๐๔ - ๒๕๑๓ พบว่า ผู้ย้ายถิ่นทั้งชายและหญิงที่มีอายุต่ำกว่า ๓๐ ปี เป็นผู้ที่สมรสแล้วมากกว่าผู้ที่ยังเป็นโสด และจะแตกต่างกันมากเป็นพิเศษในกลุ่มอายุ ๑๕-๒๔ ปี ซึ่งเป็นอายุที่ประชากรไทยส่วนมากจะทำการสมรส

^๑ International Labour office. Report to the Government of Thailand on Internal Migration. Geneva, 1965 p.139.

^๒ United Nations. The Determinants and Consequences of Population Trends, Vol I, United Nations, (New York : 1973) p.126.

^๓ เพ็ญพร อีระสวัสดิ์ "ปัจจัยอันเป็นมูลเหตุของการย้ายถิ่นของประชากรในชนบทของประเทศไทย วิทยานิพนธ์ ปริญญาโทมหาบัณฑิต แผนกวิชาสังคมวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๑๓, หน้า ๔๑-๔๒

^๔ เฟรด อาร์โนลด์ และสุปาณี บุญประเทือง "สำมะโนประชากรและการเคหะ พ.ศ. ๒๕๑๓ การย้ายถิ่น รายงานเชิงวิเคราะห์ ฉบับที่ ๒" (พระนคร : โรงพิมพ์ข่าวพาณิชย์, ๒๕๑๔) หน้า ๒๗.

ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับอายุ ลักษณะเศรษฐกิจของผู้ย้ายถิ่น จากการศึกษาโดย เพ็ญพร ธีระสวัสดิ์^๑ พบว่า หัวหน้าครัวเรือนผู้ต้องการย้ายถิ่น ให้เหตุผลของความต้องการย้ายถิ่น ในปัจจุบันเกี่ยวกับสาเหตุทางเศรษฐกิจถึง ร้อยละ ๖๔.๔ ซึ่งตรงข้ามกับสาเหตุของการย้ายถิ่น ครั้งแรก ที่มีมูลเหตุเนื่องจากสาเหตุทางสังคม ได้แก่การสมรส การติดตามญาติและสาเหตุทาง สังคมอื่น ๆ มากกว่าครึ่งหรือ ร้อยละ ๔๔.๐ ส่วนผู้ที่ตอบเกี่ยวกับสาเหตุทางเศรษฐกิจ อันได้แก่ ที่ดิน การเกษตรกรรม การครองชีพ มีประมาณ ๑ ใน ๓ หรือร้อยละ ๓๓.๖ และจากการศึกษา โดย เฟรด อาร์โนลด์ และสุปาณี บุญประเทือง พบว่า การย้ายถิ่นสูงสุดอยู่ในกลุ่มอายุ ๒๐-๒๔ ปี และอัตราส่วนย้ายถิ่นจะลดลงอย่างรวดเร็วจนถึงร้อยละ ๗ เมื่ออายุ ๔๔ ปีล่วงไปแล้ว ผู้ย้ายถิ่น ร้อยละ ๔๔ มีอายุต่ำกว่า ๒๔ ปี และมีเพียงร้อยละ ๑๐ มีอายุ ๔๔ ปีขึ้นไป ในส่วนที่เกี่ยวข้อง ความพอใจที่ผู้ย้ายถิ่นจะเลือกภาคใดไปอยู่มากที่สุด จากการวัดความพอใจของกระแสการย้ายถิ่น พบว่า ภาคกลางเป็นจุดหมายปลายทางที่ผู้ย้ายถิ่นส่วนมากเลือก และมีผู้เลือกย้ายไปอยู่ภาคใต้น้อย ที่สุด^๒

สำหรับการศึกษาเกี่ยวกับ ลักษณะโดยทั่วไปของผู้ย้ายถิ่น ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษา อาศัยลักษณะต่าง ๆ ทั้งทางสังคม, เศรษฐกิจ และประชากร ปัจจุบันมาร่วมพิจารณา ซึ่งอาจเป็น ทางนำไปสู่ความเข้าใจเกี่ยวกับลักษณะของผู้ย้ายถิ่นและไม่ย้ายถิ่นได้บ้าง

^๑ เพ็ญพร ธีระสวัสดิ์ "ปัจจัยอันอาจเป็นมูลเหตุการย้ายถิ่นของประชากรไทยในชนบท" หน้า ๓๔.

^๒ เฟรด อาร์โนลด์ และสุปาณี บุญประเทือง "สำมะโนประชากรและการเคหะ พ.ศ. ๒๔๑๓ การย้ายถิ่น รายงานเชิงวิเคราะห์ ฉบับที่ ๒" หน้า ๑๔, ๒๐ และหน้า ๒๔.

๓.๑.๑) ลักษณะทางประชากร

ก. อายุ เมื่อพิจารณาอัตราส่วนของผู้ย้ายถิ่นตามหมวดอายุ พบว่าผู้ย้ายถิ่นส่วนใหญ่ มีอายุปัจจุบันในช่วง ๒๔-๓๗ ปี และ ๓๘-๔๗ ปี ซึ่งจัดว่าสูงกว่าผลของการศึกษาเรื่องอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เมื่อพิจารณาแต่ละสถานศึกษาแล้ว พบว่า ในกลุ่มมัธยม และวิทยาลัยครูนั้น การย้ายถิ่นสูงสุดในกลุ่มอายุ ๒๔-๓๗ ปี รองลงมาได้แก่ กลุ่มอายุ ๓๘-๔๗ ปี ในขณะที่กลุ่มประถมศึกษา ร้อยละของผู้ย้ายถิ่นสูงสุดในกลุ่มอายุ ๓๘-๔๗ ปี รองลงมาได้แก่กลุ่มอายุ ๒๔-๓๗ ปี (ตารางที่ ๑๑)

เนื่องจากการศึกษารั้งนี้ ต่างจากการศึกษาอื่น ๆ โดยทั่วไป คือ เป็นการศึกษาในกลุ่มผู้ย้ายถิ่นที่มีอาชีพครูเพียงกลุ่มเดียว และพิจารณาช่วงการย้ายถิ่นนับตั้งแต่เป็นครู ซึ่งการย้ายถิ่นในแต่ละครั้งมีข้อจำกัด และกฎเกณฑ์มาก โดยเฉพาะการย้ายถิ่นจากต่างจังหวัดเข้ากรุงเทพฯ ดังนั้น อายุของผู้ย้ายถิ่นส่วนใหญ่ จึงตกอยู่ในกลุ่มอายุค่อนข้างสูง และอีกประการหนึ่งอายุ ของผู้ย้ายถิ่นนี้มิใช่อายุขณะย้ายถิ่น แต่เป็นอายุปัจจุบัน ขณะที่เก็บข้อมูล (ปี พ.ศ. ๒๕๒๒) ดังนั้น อายุขณะย้ายถิ่นจริง ๆ ควรจะอยู่ในหมวดอายุน้อยกว่านี้เล็กน้อย ผู้ศึกษาจะได้นำอายุขณะย้ายถิ่นมาแสดงในตอนต่อไป

ข. สถานภาพการสมรส เมื่อพิจารณา การย้ายถิ่นตามลักษณะสถานภาพการสมรส โดยทั่วไปพบว่า ผู้ย้ายถิ่นส่วนใหญ่เป็นผู้สมรสแล้ว คือ มีอัตราส่วนของผู้ย้ายถิ่นที่สมรสแล้วอยู่ร้อยละ ๖๔.๔ ซึ่งเป็นอัตราส่วนที่สูงที่สุด จะเห็นว่าการศึกษารั้งนี้มีผลต่างจากการศึกษาโดยทั่วไป ก็ด้วยเหตุผลที่กล่าวมาแล้ว คือ เป็นการศึกษาการย้ายถิ่นของบุคคลเฉพาะกลุ่มอาชีพเดียว แม้ว่าสถานภาพสมรสครั้งนี้จะเป็นสถานภาพสมรสปัจจุบันแต่ก็อาจกล่าวได้ว่า ผู้ย้ายถิ่นส่วนใหญ่เป็นผู้สมรสก่อนแล้วจึงย้ายถิ่น เพราะข้าราชการครูที่สมรสแล้ว จะได้รับการพิจารณาให้ย้ายถิ่นติดตามครอบครัวได้เป็นกรณีพิเศษ จึงมีสิทธิได้รับการพิจารณาให้ย้ายได้ก่อนข้าราชการครูผู้เป็นโสด^๑

^๑ กรมการฝึกหัดครู "หลักเกณฑ์การพิจารณาการย้ายครู อาจารย์" เอกสาร

เมื่อพิจารณาการย้ายถิ่นตามลักษณะสถานภาพสมรสในแต่ละกลุ่มสถานศึกษาจะมีลักษณะ เช่นเดียวกันคือ ผู้ย้ายถิ่นส่วนมากมักเป็นผู้สมรสแล้ว ยกเว้นกลุ่มมัธยม เพียงกลุ่มเดียวที่ผู้ย้ายถิ่นส่วนมากได้แก่ผู้เป็นโสด กล่าวคือ กลุ่มประถม และวิทยาลัยครู มีอัตราส่วนของผู้เคยย้ายถิ่นสูงสุดในกลุ่มผู้สมรสแล้ว เป็นอัตราส่วนร้อยละ ๘๗.๕ แล้วร้อยละ ๖๕.๕ ตามลำดับ แต่ในกลุ่มมัธยมมีอัตราส่วนของผู้ย้ายถิ่นสูงสุดในกลุ่มผู้เป็นโสดอยู่ร้อยละ ๖๐.๓ (ตารางที่ ๑๒)

๓.๑.๒) ลักษณะทางสังคม

ก. ระดับการศึกษา พิจารณาอัตราส่วนของผู้ย้ายถิ่นตามระดับการศึกษา โดยทั่วไปพบว่าผู้ย้ายถิ่นส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับปริญญาตรี คือมีอัตราส่วนของผู้ย้ายถิ่นสูงสุดในกลุ่มผู้มีการศึกษาระดับปริญญาตรีอยู่ร้อยละ ๕๓.๖ รองลงมาคือ ผู้มีการศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาตรี คือมีอยู่ร้อยละ ๓๐.๘ และเมื่อพิจารณาในแต่ละกลุ่มสถานศึกษาจะมีลักษณะเดียวกันในส่วนที่ว่าผู้ย้ายถิ่นส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับปริญญาตรี ยกเว้นกลุ่มประถมกลุ่มเดียวที่ผู้ย้ายถิ่นส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาตรี อัตราส่วนร้อยละของผู้ย้ายถิ่นที่ได้รับการศึกษาระดับปริญญาตรีและเป็นอัตราส่วนสูงสุดของกลุ่มมัธยม และวิทยาลัยครู คือ ร้อยละ ๖๕.๐ และร้อยละ ๕๒.๐ ตามลำดับ ส่วนอัตราส่วนร้อยละของผู้ย้ายถิ่นที่ได้รับการศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาตรี และเป็นอัตราส่วนสูงสุดในกลุ่มประถมคือ ๖๔.๓ (ตารางที่ ๑๓)

ข. ภูมิภาคเพิ่มเติม พิจารณาภูมิภาคเพิ่มเติมกับการย้ายถิ่น โดยทั่วไปพบว่า ผู้ย้ายถิ่นส่วนใหญ่จะมีภูมิภาคเพิ่มเติมอยู่ในภาคกลาง คือมีอยู่ร้อยละ ๒๔.๐ รองลงมา ร้อยละ ๒๓.๑ มีภูมิภาคเพิ่มเติมอยู่ในกรุงเทพฯ และเมื่อพิจารณาในแต่ละกลุ่มสถานศึกษา มีกลุ่มมัธยมเพียงกลุ่มเดียวที่มีลักษณะ ดังกล่าวคือ ผู้ย้ายถิ่นส่วนใหญ่ คือร้อยละ ๒๖.๖ มีภูมิภาคเพิ่มเติมอยู่ในภาคกลาง และรองลงมา ร้อยละ ๒๑.๐ มีภูมิภาคเพิ่มเติมอยู่ในกรุงเทพฯ ส่วนกลุ่มวิทยาลัยครู ผู้ย้ายถิ่นส่วนใหญ่ คือร้อยละ ๓๗.๔ มีภูมิภาคเพิ่มเติมอยู่ในกรุงเทพฯ รองลงมา ร้อยละ ๓๐.๐ มีภูมิภาคเพิ่มเติมอยู่ในภาคกลาง สำหรับกลุ่มประมามีลักษณะต่างไปบ้างคือ ผู้ย้ายถิ่นส่วนใหญ่ยังคงมีภูมิภาคเพิ่มเติมอยู่ในภาคกลาง เช่นเดียวกับกลุ่มมัธยม คือมีอยู่ร้อยละ ๓๔.๕ รองลงมา ร้อยละ ๒๐.๗ มีภูมิภาคเพิ่มเติมอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งต่างไปจากผู้ย้ายถิ่นกลุ่มอื่นอีก ๒ กลุ่ม (ตารางที่ ๑๔)

การที่ผู้ย้ายถิ่นส่วนใหญ่เป็นคนภาคกลาง หรือกรุงเทพฯ นั้นเป็น เพราะว่ โดยลักษณะทั่วไปของข้อมูล ข้าราชการครูที่ตกเป็นตัวอย่างในการศึกษาครั้งนี้ส่วนใหญ่เป็น ผู้มีภูมิลำเนาเดิมอยู่ในภาคกลางหรือกรุงเทพฯ ดังนั้นผู้ย้ายถิ่นส่วนใหญ่จึงได้แก่บุคคลกลุ่มนี้

๓.๑.๓) ลักษณะทางเศรษฐกิจ

การที่จะพิจารณาลักษณะเศรษฐกิจของข้าราชการ อาจพิจารณาได้จากระดับ ราชการประการหนึ่ง เพราะระดับชั้นราชการจะเป็นตัวกำหนดเงินเดือนประจำที่ได้รับ นอกจากนี้ นั้นอาจพิจารณาได้จากลักษณะการถือครองที่อยู่อาศัยได้อีกประการหนึ่ง โดยปกติผู้ที่มีที่อยู่อาศัยเป็น ของตนเองได้ อาจเป็นตัวบ่งชี้ได้ว่ามีหลักทรัพย์พอสมควร และแสดงควมมีฐานะได้บ้าง ในการศึกษา ครั้งนี้จะใช้เพียงระดับชั้นราชการ และการถือครองที่อยู่อาศัยพิจารณากับการย้ายถิ่นดังนี้คือ

ก. ระดับชั้นราชการ พิจารณาการย้ายถิ่นกับระดับชั้นราชการ โดยทั่วไปผู้ย้าย ถิ่นส่วนใหญ่ ร้อยละ ๔๔.๕ เป็นผู้มีชั้นราชการระดับ ๓-๔ รองลงมา ร้อยละ ๓๖.๒ มีชั้นราชการระดับ ๕ และสูงกว่า และเมื่อพิจารณาแต่ละกลุ่ม กลุ่มประณม และมีมยมีลักษณะเช่นเดียวกันคือ ส่วนใหญ่มีชั้น ราชการระดับ ๓-๔ อัตราส่วนร้อยละสำหรับกลุ่มประณม และมีมยคือ ๗๘.๔ และ ๖๒.๑ ตามลำดับ ส่วนกลุ่มวิทยาลัยครู จะมีอัตราส่วนของผู้ย้ายถิ่นมากที่สุดในกลุ่มผู้มีชั้นราชการระดับ ๕ ขึ้นไป คือมีอยู่ร้อยละ ๖๑.๖ (ตารางที่ ๑๔)

ข. การถือครองที่อยู่อาศัย เมื่อพิจารณาการย้ายถิ่นตามลักษณะการถือครอง ที่อยู่อาศัย พบว่าโดยทั่วไป ผู้ย้ายถิ่น (ในขณะที่ทำการเก็บข้อมูล) ส่วนใหญ่มีที่อยู่อาศัยประเภทเช่นอยู่ คือมีอยู่ร้อยละ ๒๖.๖ รองลงมาร้อยละ ๒๓.๔ มีที่อยู่อาศัยเป็นของตนเอง และร้อยละ ๒๓.๔ อาศัย ผู้อื่นอยู่ และเมื่อพิจารณาการย้ายถิ่นตามลักษณะที่อยู่อาศัยในแต่ละกลุ่มสถานศึกษา มีความแตกต่างกัน ดังนี้คือ ในกลุ่มประณม ผู้ย้ายถิ่นส่วนใหญ่คือ ร้อยละ ๒๗.๓ มีที่อยู่อาศัยเป็นของตนเอง ร้อยละ ๒๔.๐ เข้าซื้อ ส่วนผู้ย้ายถิ่นที่มีที่อยู่อาศัยประเภทเช่นอยู่มีร้อยละ ๒๓.๔ สำหรับกลุ่มมย พบว่า ผู้ย้ายถิ่น ส่วนมากร้อยละ ๓๑.๑ มีที่อยู่อาศัยประเภทเช่าอยู่ ร้อยละ ๒๔.๓ อาศัยผู้อื่นอยู่ ส่วนผู้ที่มีที่อยู่อาศัย ประเภทเช่าซื้อมีเพียงร้อยละ ๑๖.๗ ส่วนกลุ่มวิทยาลัยครู ผู้ย้ายถิ่นส่วนใหญ่จะมีที่อยู่อาศัยประเภท เป็นของตนเองพอ ๆ กับมีที่อยู่อาศัยประเภทอาศัยอยู่ คือ ร้อยละ ๓๐.๗ และร้อยละ ๓๑.๗ (ตารางที่ ๑๖)

จากการพิจารณาลักษณะโดยทั่วไปของผู้ย้ายถิ่นกลุ่มนี้พอจะสรุปลักษณะของผู้ย้ายถิ่นพอสังเขปได้ดังนี้คือ ลักษณะทางประชากร ผู้ย้ายถิ่นส่วนใหญ่อยู่ในกลุ่มอายุค่อนข้างสูงคือระหว่าง ๒๔-๔๗ ปี โดยเฉพาะกลุ่มประมณผู้ย้ายถิ่นประมาณร้อยละ ๖๕ อยู่ในกลุ่มอายุ ๓๑ ปีขึ้นไป และผู้ย้ายถิ่นส่วนมากมักเป็นผู้สมรสแล้วมากกว่าเป็นโสด ลักษณะทางสังคม ระดับการศึกษาโดยที่ผู้ย้ายถิ่นกลุ่มนี้มีอาชีพรับข้าราชการครู ดังนั้นจึงพบว่าผู้ย้ายถิ่นส่วนใหญ่เป็นผู้มีการศึกษาระดับปริญญาตรี ยกเว้นกลุ่มประมณกลุ่มเดียวที่ผู้ย้ายถิ่นส่วนใหญ่เป็นผู้มีการศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาตรี ลักษณะภูมิลำเนาเดิมของผู้ย้ายถิ่นกลุ่มนี้ ส่วนมากเป็นผู้มีภูมิลำเนาเดิมอยู่ในจังหวัดภาคกลาง รองลงมาอยู่ในกรุงเทพฯ ที่เป็นเช่นนี้เพราะว่า ส่วนใหญ่ข้าราชการครูที่ตกเป็นตัวอย่งในการศึกษาครั้งนี้เป็นผู้มีภูมิลำเนาเดิมอยู่ในกรุงเทพฯ และภาคกลาง ลักษณะทางเศรษฐกิจ ระดับราชการโดยทั่วไป ผู้ย้ายถิ่นกว่าครึ่งเล็กน้อยมีชั้นราชการอยู่ในระดับ๓-๔ ส่วนผู้ย้ายถิ่นในระดับวิทยาลัยครูส่วนใหญ่มีชั้นราชการระดับ ๕ ขึ้นไป ส่วนการถือครองที่อยู่อาศัยจะพบว่าผู้ย้ายถิ่นส่วนใหญ่มีที่อยู่อาศัยประเภทเช่าอยู่ และมีที่อยู่อาศัยเป็นของตนเอง

การศึกษาค้นคว้านี้พิจารณาลักษณะต่าง ๆ อันได้แก่อายุ สถานภาพการสมรส ระดับการศึกษา ระดับชั้นราชการ และการถือครองที่อยู่อาศัย ปัจจุบันมิใช่ลักษณะขณะย้ายถิ่นอาจจะเป็นได้ว่าผู้ย้ายถิ่นบางส่วนได้มีการปรับตัวในทางสังคมและ เศรษฐกิจดีขึ้นก็เป็นได้

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ ๑๑ ร้อยละของผู้ย้ายถิ่น จำแนกตามหมวดอายุ และประเภทสถานศึกษา

กลุ่มอายุ	ไม่เคยย้าย		เคยย้าย		ไม่เคยย้าย		เคยย้าย	
	ประณม	มัธยม	วิทยาลัยครู	รวมทั้งหมด	ประณม	มัธยม	วิทยาลัยครู	รวมทั้งหมด
๑๘-๒๗	๑๗.๑	๑.๑	๓๖.๗	๑๖.๑	๕.๔	๒.๐	๓๐.๕	๕.๕
๒๘-๓๗	๓๔.๕	๓๔.๐	๓๕.๕	๓๘.๘	๓๕.๑	๕๑.๖	๓๘.๔	๓๘.๕
๓๘-๔๗	๓๕.๗	๕๑.๑	๑๕.๑	๓๐.๒	๓๓.๘	๕๐.๖	๑๕.๘	๓๖.๗
๔๘ ขึ้นไป	๕.๗	๑๓.๖	๓.๓	๗.๗	๑๔.๕	๑๐.๕	๕.๘	๘.๑
ไม่ตอบ	-	-	๗.๘	๕.๔	๑๐.๘	๕.๕	๕.๕	๖.๘
รวม	๑๐๐.๐	๑๐๐.๐	๑๐๐.๐	๑๐๐.๐	๑๐๐.๐	๑๐๐.๐	๑๐๐.๐	๑๐๐.๐
จำนวน	๑๒๕	๘๘	๖๕๓	๒๕๕	๗๔	๑๐๑	๘๔๖	๔๔๔

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ ๑๒ ร้อยละของผู้ย้ายถิ่น จำแนกตามสถานภาพการสมรส และประเภทสถานศึกษา

สถานภาพ การสมรส	ไม่เคยย้าย		เคยย้าย		ไม่เคยย้าย		เคยย้าย	
	ประถม	มัธยม	วิทยาลัยครู	รวมทั้งหมด	ประถม	มัธยม	วิทยาลัยครู	รวมทั้งหมด
โสด	๓๔.๑	๕.๗	๒๙.๒	๖๐.๓	๓๕.๖	๒๘.๔	๕๕.๑	๒๔.๐
สมรส	๖๑.๒	๘๗.๕	๖๖.๔	๓๙.๑	๖๑.๖	๖๕.๔	๔๔.๔	๖๙.๔
หม้าย	๒.๓	๔.๕	-	๓	๒.๗	๕.๒	๐.๖	๒.๗
หย่า, แยก	๒.๓	๒.๓	๔.๔	๐.๖	-	*	๐.๘	๓.๘
รวม	๑๐๐.๐	๑๐๐.๐	๑๐๐.๐	๑๐๐.๐	๑๐๐.๐	๑๐๐.๐	๑๐๐.๐	๑๐๐.๐
จำนวน	๑๒๙	๘๘	๖๔๓	๒๕๒	๗๓	๑๐๑	๘๔๔	๔๕๒

* ข้อมูลต่ำกว่า ๕ รายการ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ ๑๓ ร้อยละของผู้ย้ายถิ่น จำแนกตามระดับการศึกษา และประเภทสถานศึกษา

ระดับ การศึกษา ไม่เคยย้าย เคยย้าย ไม่เคยย้าย เคยย้าย ไม่เคยย้าย เคยย้าย ไม่เคยย้าย เคยย้าย

	ประถม		มัธยม		วิทยาลัยครู		รวมทั้งหมด	
ต่ำกว่าปริญญาตรี	๔๘.๐	๖๙.๓	๒๒.๖	๒๙.๑	๕.๖	๑.๑	๒๔.๙	๓๐.๘
ปริญญาตรี	๔๔.๙	๒๓.๙	๖๙.๗	๖๕.๐	๔๓.๑	๕๒.๐	๖๓.๕	๕๓.๖
สูงกว่าปริญญาตรี	-	-	๓.๓	๒.๐	๕๑.๔	๔๖.๙	๗.๐	๑๑.๕
อื่น ๆ	๗.๑	๖.๘	๔.๔	๓.๙	-	-	๔.๖	๔.๑
รวม	๑๐๐.๐	๑๐๐.๐	๑๐๐.๐	๑๐๐.๐	๑๐๐.๐	๑๐๐.๐	๑๐๐.๐	๑๐๐.๐
จำนวน	๑๒๗	๘๘	๖๔๑	๒๕๔	๗๒	๙๘	๘๔๓	๔๔๒

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ ๑๔ ร้อยละของผู้ย้ายถิ่น จำแนกตามภูมิลำเนาเดิม และประเภทสถานศึกษา

ภูมิลำเนาเดิม ไม่เคยย้าย เคยย้าย ไม่เคยย้าย เคยย้าย ไม่เคยย้าย เคยย้าย ไม่เคยย้าย เคยย้าย
(ภาค)

	ประจวบ	มัตย	วิทยาลัยครู	รวมทั้งหมด				
กลาง	๒๓.๔	๓๔.๕	๒๔.๗	๑๒๖.๖	๓๕.๖	๓๐.๓	๒๕.๕	๒๙.๐
กรุงเทพฯ	๓๔.๗	๑๒.๖	๔๓.๘	๒๒๑.๐	๓๔.๒	๓๗.๔	๔.๕	๒๓.๑
ตะวันออก- เฉียงเหนือ	๑๘.๕	๒๐.๗	๕.๔	๑๘.๗	๙.๖	๘.๑	๗.๘	๑๖.๗
ใต้	๑๐.๕	๑๖.๒	๑๓.๕	๑๖.๗	๘.๒	๑๒.๐	๑๒.๕	๑๕.๕
เหนือ	๕.๘	๑๐.๓	๖.๗	๘.๗	๖.๘	๗.๑	๖.๕	๘.๗
ตะวันออก	๘.๑	๕.๗	๕.๘	๘.๓	๕.๕	๕.๑	๑๐๐.๐	๗.๑
รวม	๑๐๐.๐	๑๐๐.๐	๑๐๐.๐	๑๐๐.๐	๑๐๐.๐	๑๐๐.๐	๘๒๑	๑๐๐.๐
จำนวน	๑๒๔	๘๗	๖๒๔	๒๔๒	๗๓	๙๙		๔๓๘

ศูนย์วิทยุทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ ๑๕ ร้อยละของผู้ย้ายถิ่น จำแนกตามระดับชั้นราชการ และประเภทสถานศึกษา

ระดับชั้น ราชการ	ไม่เคຍย้าย		เคຍย้าย		ไม่เคຍย้าย		เคຍย้าย	
	ประณม	มัธยม	วิทยาลัยครู	รวมทั้งหมด	ประณม	มัธยม	วิทยาลัยครู	รวมทั้งหมด
๑-๒	๗.๐	๑.๑	๑๓.๕	๗.๑	๒	-	๑๑.๕	๕.๓
๓-๔	๗๐.๕	๗๘.๔	๗๑.๔	๖๒.๑	๓๗.๑	๓๘.๔	๖๗.๖	๕๙.๕
๕ และสูงกว่า	๒๒.๕	๒๐.๕	๑๕.๐	๓๐.๘	๖๒.๙	๖๑.๖	๒๐.๐	๓๖.๒
รวม	๑๐๐.๐	๑๐๐.๐	๑๐๐.๐	๑๐๐.๐	๑๐๐.๐	๑๐๐.๐	๑๐๐.๐	๑๐๐.๐
จำนวน	๘๘	๑๒๙	๖๓๗	๒๕๓	๗๐	๙๙	๘๔๖	๕๔๔

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ ๑๖ ร้อยละของผู้ย้ายถิ่น จำแนกตามการถือครองที่อยู่อาศัย และประเภทการศึกษา

การถือครองที่อยู่อาศัย	ไม่เคยย้าย	เคยย้าย	ไม่เคยย้าย	เคยย้าย	ไม่เคยย้าย	เคยย้าย	ไม่เคยย้าย	เคยย้าย
	ประถม	มัธยม	วิทยาลัยครู	รวมทั้งหมด	วิทยาลัยครู	รวมทั้งหมด	วิทยาลัยครู	รวมทั้งหมด
เป็นของ-ตนเอง	๒๔.๖	๒๗.๓	๑๘.๖	๑๙.๙	๓๗.๘	๓๐.๗	๒๑.๓	๒๓.๙
เช่าซื้อ	๑๒.๗	๒๔.๐	๘.๗	๑๖.๗	๑๓.๕	๑๖.๘	๙.๘	๑๘.๔
อาศัย	๓๔.๙	๑๑.๔	๔๕.๖	๒๔.๓	๒๗.๐	๓๑.๗	๔๒.๕	๒๓.๔
เช่าอยู่	๑๙.๘	๒๓.๙	๑๘.๖	๓๑.๑	๑๒.๒	๑๗.๘	๑๘.๓	๒๖.๖
อื่น ๆ	๗.๙	๑๒.๕	๘.๙	๘.๐	๙.๕	๓.๐	๘.๙	๗.๗
รวม	๑๐๐.๐	๑๐๐.๐	๑๐๐.๐	๑๐๐.๐	๑๐๐.๐	๑๐๐.๐	๑๐๐.๐	๑๐๐.๐
จำนวน	๑๒๖	๘๘	๖๓๓	๒๕๑	๗๔	๑๐.	๘๓๐	๔๔๐

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

๓.๒ แบบแผนการย้ายถิ่น

การศึกษาเกี่ยวกับแบบแผนการย้ายถิ่นของข้าราชการครู กลุ่มนี้ ผู้ศึกษาได้ศึกษาแบบแผนการย้ายถิ่นของข้าราชการครูผู้เคยย้ายถิ่นจำนวน ๔๔๔ รายหรือประมาณร้อยละ ๓๔ ของครู ทั้งหมดที่ตกเป็นตัวอย่งในการศึกษานี้ โดยมีคำถามเกี่ยวกับประวัติการย้ายถิ่น และปริมาณหรือจำนวนผู้ย้ายถิ่น ตลอดจนท้องถิ่นที่ย้ายจากมา เมื่อครั้งสุดท้าย นอกจากนั้นผู้ศึกษายังได้ศึกษาถึงปัจจัยที่อาจมีผลกระทบต่อแบบแผนการย้ายถิ่นของข้าราชการครูกลุ่มนี้อีกด้วย

อนึ่งแบบแผนการย้ายถิ่นของบุคคลแต่ละกลุ่มจะมีลักษณะ เหมือนกันหรือต่างกันย่อมขึ้นอยู่กับลักษณะความแตกต่างทางประชากร เศรษฐกิจ และสังคมของบุคคลผู้ย้ายถิ่นเหล่านั้น เช่นจากรายงานเชิงวิเคราะห์เกี่ยวกับการย้ายถิ่นโดย เฟรด อาร์โนลด์ และสุปาณี บุญประเทือง^๑ พบว่า ผู้ย้ายถิ่นในช่วง ๕ ปี ที่มีอายุตั้งแต่ ๕ ปีขึ้นไป มากกว่าครึ่งหนึ่งย้ายถิ่นภายในจังหวัดและร้อยละ ๔๖ ย้ายถิ่นข้ามเขตจังหวัด และ เกษตรกร เป็นกลุ่มอาชีพเดียวที่มีการย้ายถิ่นภายในจังหวัดมากกว่าการย้ายถิ่นระหว่างจังหวัด

การจากศึกษา เรื่องการย้ายถิ่น เข้าสู่เขต เมืองในประเทศไทยโดย Goldstein และคณะ^๒ พบว่าการย้ายถิ่นแบบเป็นขั้นตอน (Stepping Stone) จะปรากฏให้เห็นได้ชัดสำหรับการย้ายถิ่น เข้าสู่เขต เมืองในจังหวัดต่าง ๆ มากกว่าการย้ายถิ่น เข้าสู่กรุงเทพฯ กล่าวคือผู้ย้ายถิ่นเข้าสู่เขตเมืองในจังหวัดต่าง ๆ ก่อนจะย้าย เข้ามานั้น ได้มีการย้ายถิ่นมาก่อนแล้วอย่างน้อย ๑ ครั้ง ในขณะที่ผู้ย้ายถิ่น เข้าสู่กรุงเทพฯ ส่วนใหญ่เป็นการย้ายถิ่นครั้งแรกคือ ผู้ย้ายถิ่น เข้าสู่กรุงเทพฯ มีร้อยละ ๕๓ ที่ย้ายถิ่นเพียงครั้งเดียวในขณะที่ผู้ย้ายถิ่น เข้าสู่เขต เมืองในจังหวัดอื่น ๆ มีร้อยละ ๖๕ ที่เคยย้ายถิ่นมาแล้ว ๒ ครั้ง เมื่อให้ความหมายของผู้ย้ายถิ่นว่า หมายถึง ผู้ที่มีสถานที่อยู่ปัจจุบัน

^๑ เฟรด อาร์โนลด์ และสุปาณี บุญประเทือง "สำมะโนประชากรและสารเคหะ พ.ศ. ๒๕๑๓, การย้ายถิ่น รายงานเชิงวิเคราะห์ฉบับที่ ๒" หน้า ๑๑-๑๓.

^๒ Sidney Goldstein, Pichit Pitaktepsombat and Alice Golstein, "1977 Migration to Urban Places in Thailand" Paper No.21, P.33.

ต่างจากสถานที่เกิด อาจอาจเป็นปัจจัยทางประชากรปัจจัยหนึ่งซึ่งมีผลกระทบต่อความถี่การย้ายถิ่นได้ เช่น จากการศึกษาการย้ายถิ่นเข้าเขตเมืองในประเทศไทยโดย Goldstein และคณะ^๑ พบว่าผู้ย้ายถิ่นในช่วงชีวิตซึ่งย้ายถิ่นเข้ากรุงเทพฯ และมีประสบการณ์ในการย้ายถิ่นเพียงครั้งเดียวร้อยละ ๓๐.๖ ของกลุ่มอายุ ๑๕-๒๕ ปี ร้อยละ ๕๑.๐ ของกลุ่มอายุ ๒๕.๓๔ ปี ร้อยละ ๕๔.๐ ของกลุ่มอายุ ๓๕-๔๔ ปี และร้อยละ ๔๔.๔ ของกลุ่มอายุ ๔๕-๖๔ ปี นั่นคือ อัตราส่วนการย้ายถิ่น ๑ ครั้งจะลดลง เมื่อกลุ่มอายุสูงขึ้น ในขณะที่อัตราส่วนการย้ายถิ่น ๒ ครั้งจะเพิ่มขึ้น เมื่อกลุ่มอายุสูงขึ้น กล่าวคืออัตราส่วนของผู้เคยย้ายถิ่น ๒ ครั้ง ในกลุ่มอายุ ๑๕-๒๕ ปีมีร้อยละ ๒๔.๔ กลุ่มอายุ ๒๕-๓๔ ปี มีร้อยละ ๔๔.๔ และจากการศึกษาโดย เฟรด อาร์โนลด์ และ สุปาณี บุญประเทือง^๒ พบว่าผู้สำเร็จการศึกษาระดับสูงมักย้ายถิ่นระยะทางไกลมากกว่า ๒ ใน ๓ ของผู้ย้ายถิ่นที่สำเร็จการศึกษาระดับมัธยม หรือมหาวิทยาลัยได้ย้ายถิ่นระหว่างจังหวัด และจากการศึกษาเรื่องการย้ายถิ่นภายในประเทศไทยโดย วิศิษฐ์ ประจวบเหมาะ และ เพ็ญพร อีระสวัสดิ์^๓ พบว่าผู้ย้ายถิ่นหลายครั้งมีการศึกษาสูงกว่าผู้ย้ายถิ่นเพียงครั้งเดียว

สำหรับการศึกษาเกี่ยวกับแบบแผนการย้ายถิ่นของข้าราชการครูกลุ่มนี้ ผู้ศึกษาได้ศึกษาในลักษณะต่อไปนี้คือ จำนวนการย้ายถิ่น ลักษณะของท้องถิ่นเดิมที่ย้ายจากมา เมื่อครั้งสุดท้าย ความถี่ของการย้ายถิ่นและปัจจัยทางสังคมและประชากรที่อาจมีผลต่อความถี่ของการย้ายถิ่น ผลการศึกษาปรากฏดังนี้คือ

^๑ Sidney Goldstein, Pichit Pitaktepsombat and Alice Goldstein, "1977 Migration to Urban Places in Thailand," Paper No.21, P.5.

^๒ เฟรด อาร์โนลด์ และ สุปาณี บุญประเทือง, "สำมะโนประชากรและการเคหะ พ.ศ. ๒๕๑๓, การย้ายถิ่น รายงานเชิงวิเคราะห์ ฉบับที่ ๒, หน้า ๒๖.

^๓ Visid Prachuabmoh, Penporn Tirasawat, "Internal Migration in Thailand." Working Paper No.7, P.48.

๓.๒.๑ จำนวนของผู้ย้ายถิ่น

หากพิจารณาการย้ายถิ่นตั้งแต่รับราชการถึงปัจจุบัน พบว่ามีจำนวนร้อยละของผู้ย้ายถิ่นข้ามจังหวัดสูงกว่าผู้ย้ายถิ่นภายในจังหวัดไม่มากนักและมีอยู่เพียง ๒ กลุ่มคือ กลุ่มข้าราชการครู ระดับมัธยม และระดับวิทยาลัยครู ยกเว้นกลุ่มประถมซึ่งมีจำนวนร้อยละของผู้ย้ายถิ่นภายในจังหวัดสูงกว่าผู้ย้ายถิ่นภายในจังหวัดที่เป็น เช่นนี้อาจเป็น เพราะลักษณะของข้อมูล กล่าวคือ กลุ่มประ-
ถมมีข้าราชการครูที่สมรสแล้วสูงถึงร้อยละ ๗๑.๗ เป็นโสดมีเพียงร้อยละ ๒๒.๔ ซึ่งกลุ่มผู้สมรส
นี้อาจมีการย้ายถิ่น เนื่องจากสาเหตุทางครอบครัว เป็นสำคัญก็เป็นได้ เพราะลักษณะ เช่นนี้คล้าย
กับการศึกษาจากข้อมูลสำมะโนประชากรปี ๒๕๑๓ โดย เฟรด อาร์โนลด์ และ สุปาณี บุญประ-
เทือง^๑ ที่พบว่าผู้ที่สมรสแล้วมักจะย้ายถิ่นมากกว่าผู้ที่เป็นโสด และโดยปกติมักเป็นการย้ายถิ่นใน
ระยะใกล้ ๆ และภายในจังหวัด

พิจารณาจำนวนการย้ายถิ่นข้ามจังหวัดของข้าราชการครู กลุ่มนี้จะพบว่าข้าราชการครู
เพียงร้อยละ ๓๔.๘ เท่านั้นที่เคยย้ายข้ามจังหวัด

เมื่อเปรียบเทียบอัตราส่วนของผู้ย้ายถิ่นข้ามจังหวัดในแต่ละสถานศึกษา ข้าราชการครู
กลุ่มวิทยาลัยครูย้ายถิ่นมากที่สุด คือมีจำนวนร้อยละ ๔๗.๑ รองลงมาเป็นข้าราชการครู กลุ่มประ-
ถม ซึ่งมีอยู่ร้อยละ ๓๔.๕ น้อยที่สุดเป็นข้าราชการครูกลุ่มมัธยม คือมีอยู่ร้อยละ ๒๘.๑ (ตาราง
ที่ ๑๗) แม้ว่าการศึกษารound นี้ จะมิได้ศึกษาการย้ายถิ่นภายในจังหวัด แต่ผู้ศึกษาได้นำจำนวน
ผู้ย้ายถิ่นภายในจังหวัดมาพิจารณาในที่นี้ก็ เพื่อจะนำมา เปรียบเทียบกับจำนวนการย้ายถิ่นข้ามจังหวัด
เท่านั้น

^๑ เฟรด อาร์โนลด์ และ สุปาณี บุญประเทือง, สำมะโนประชากรและการเคหะ
พ.ศ. ๒๕๑๓, การย้ายถิ่น รายงานเชิงวิเคราะห์ ฉบับที่ ๒, หน้า ๒๗.

ตารางที่ ๑๗ ร้อยละของข้าราชการครูจำแนกตามแบบการย้ายถิ่น และประเภทสถานศึกษา

แบบการย้ายถิ่น	รวม	ประถม	มัธยม	วิทยาลัยครู
ย้ายข้ามจังหวัด				
เคย	๓๔.๐ (๔๔๔)	๓๘.๕	๒๘.๑	๕๗.๑
ไม่เคย	๖๕.๘ (๘๕๖)	๕๗.๘	๗๑.๐	๔๑.๘
ไม่ตอบ	๑.๒ (๑๖)	๒.๗	๐.๙	๑.๑
รวม	๑๐๐.๐ (๑๓๐๖)	๑๐๐.๐ (๒๒๓)	๑๐๐.๐ (๘๐๖)	๑๐๐.๐ (๑๗๗)
ย้ายภายในจังหวัด				
เคย	๒๙.๔ (๓๘๔)	๔๓.๙	๒๖.๓	๒๗.๑
ไม่เคย	๗๐.๑ (๙๑๖)	๕๖.๑	๗๒.๓	๗๑.๗
ไม่ตอบ	๐.๕ (๖)	-	๐.๔	๑.๑
รวม	๑๐๐.๐ (๑๓๐๖)	๑๐๐.๐ (๒๒๓)	๑๐๐.๐ (๘๐๖)	๑๐๐.๐ (๑๗๗)

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

๓.๒.๒ ความถี่ของการย้ายถิ่นของข้าราชการครู

จากการศึกษาเกี่ยวกับความถี่ของการย้ายถิ่น (จำนวนครั้งการย้ายถิ่น) พบว่า ผู้ย้ายถิ่นทั้งหมด ๔๔๔ ราย ย้ายถิ่นเพียงครั้งเดียวมากที่สุด คือผู้ย้ายถิ่นร้อยละ ๗๓.๒ เคยย้ายถิ่นเพียงครั้งเดียว ร้อยละ ๒๕.๘ ย้ายถิ่นหลายครั้ง และเมื่อพิจารณาจำนวนครั้งการย้ายถิ่นในแต่ละสถานศึกษา พบว่าข้าราชการครูทั้ง ๓ กลุ่มย้ายถิ่นเพียงครั้งเดียวมากที่สุด และเมื่อเปรียบเทียบการย้ายถิ่นเพียงครั้งเดียวทั้ง ๓ กลุ่ม ข้าราชการครูกลุ่มมัธยมย้ายถิ่นครั้งเดียวมากที่สุด คือ มีจำนวนร้อยละ ๗๕.๗ รองลงมาคือกลุ่มวิทยาลัยครูมีร้อยละ ๗๐.๓ น้อยที่สุดคือกลุ่มประถมมีจำนวนร้อยละ ๖๔.๔ ซึ่งไม่ต่างจากกลุ่มวิทยาลัยครูมากนัก และเมื่อเปรียบเทียบการย้ายถิ่นหลายครั้งในแต่ละสถานศึกษา กลุ่มวิทยาลัยครู และกลุ่มประถมย้ายถิ่นหลายครั้งใกล้เคียงกันคือมีจำนวนร้อยละ ๒๔.๗ และ ๒๕.๕ ตามลำดับ เป็นอัตราส่วนที่สูงกว่า กลุ่มมัธยม ซึ่งมีเพียงร้อยละ ๒๒.๓ (ตารางที่ ๑๔)

จากการศึกษาครั้งนี้เราอาจกล่าวได้ว่า ผู้ย้ายถิ่นกลุ่มนี้เมื่อย้ายถิ่นเข้ากรุงเทพฯ จะย้ายถิ่นครั้งเดียวโดยตรงเข้ากรุงเทพฯ เลยมมากกว่าการย้ายถิ่นเป็นขั้นตอน (Stepping Stone) เมื่อนำไปสู่ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องความถี่ของการย้ายถิ่นได้มีมากยิ่งขึ้น ผู้ศึกษานำตัวแปรอื่น ๆ อันได้แก่ ภาคอันเป็นภูมิลำเนาเดิม อายุ สถานภาพการสมรสและระดับการศึกษามาพิจารณาไปด้วย

๓.๒.๓ ท้องถิ่นเดิมที่ย้ายมาเมื่อครั้งสุดท้าย

เมื่อพิจารณาลักษณะท้องถิ่นที่ย้ายจากมา เมื่อครั้งสุดท้ายพบว่า ผู้ย้ายถิ่นเข้ากรุงเทพฯ เมื่อครั้งสุดท้ายได้ย้ายมาจากจังหวัดในภาคกลางมากที่สุดคือมีถึงร้อยละ ๓๗.๖ รองลงมาเป็นผู้ย้ายมาจากจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ คือมีจำนวนร้อยละ ๑๔.๔ น้อยที่สุดเป็นผู้ย้ายมาจากภาคตะวันออกคือมีจำนวนร้อยละ ๔.๕ และเมื่อพิจารณาท้องถิ่นเดิมที่ย้ายจากมาเมื่อครั้งสุดท้ายในแต่ละสถานศึกษาพบว่า ผู้ย้ายถิ่นทั้ง ๓ กลุ่มได้ย้ายมาจากจังหวัดในภาคกลางมากที่สุดเป็นอัตราส่วนร้อยละ ๓๔.๑, ๓๖.๔ และ ๔๒.๖ สำหรับผู้ย้ายถิ่นในกลุ่มประถม มัธยมและวิทยาลัยครูตามลำดับ และเมื่อเปรียบเทียบอัตราส่วนของผู้เคยย้ายถิ่นตามลักษณะของท้องถิ่นเดิม

ที่ย้ายจากมาเมื่อครั้งสุดท้าย ในกลุ่มประณพบว่ามีอัตราส่วนของผู้ย้ายมาจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้ เป็นอัตราส่วนมากเป็นอันดับสองเท่ากันคือมีจำนวนร้อยละ ๑๘.๒ ในกลุ่มมัธยมจะมีผู้ย้ายมาจากจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมากเป็นอันดับสองอยู่จำนวนร้อยละ ๒๑.๖ และในกลุ่มวิทยาลัยครูจะมีผู้ย้ายมาจากจังหวัดในภาคเหนือมากเป็นอันดับสองอยู่จำนวนร้อยละ ๔๒.๖ (ตารางที่ ๑๔) จากการศึกษาครั้งนี้ กล่าวได้ว่าส่วนใหญ่ผู้ย้ายถิ่นมักจะย้ายถิ่นในระยะทางสั้น ๆ คือเป็นการย้ายถิ่นภายในภาคเดียวกันมากกว่าการย้ายระหว่างภาค

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ ๑๘ ร้อยละของข้าราชการครู ที่เคยย้ายถิ่น จำแนกตามความถี่การย้ายถิ่น และ
ประเภทสถานศึกษา

ความถี่ของการย้ายถิ่น	รวม	ประถม	มัธยม	วิทยาลัยครู
๑ ครั้ง	๗๓.๒ (๓๒๕)	๖๙.๔	๗๕.๗	๗๐.๓
๒ ครั้ง	๑๖.๐ (๗๑)	๑๗.๐	๑๔.๕	๑๘.๘
๓ ครั้งขึ้นไป	๙.๕ (๔๒)	๑๒.๕	๗.๘	๑๐.๙
ไม่ตอบ	๑.๔ (๖)	๑.๑	๒.๐	-
รวม	๑๐๐.๐ (๔๓๘)	๑๐๐.๐ (๘๗)	๑๐๐.๐ (๒๕๐)	๑๐๐.๐ (๑๐๑)

ตารางที่ ๑๙ ร้อยละของข้าราชการครูที่เคยย้ายถิ่น จำแนกตามภาคที่ย้ายจากมา เมื่อครั้ง
สุดท้ายและ ประเภทสถานศึกษา

ภาคที่ย้ายจากมา เมื่อครั้งสุดท้าย	รวม	ประถม	มัธยม	วิทยาลัยครู
กลาง	๓๗.๖ (๑๖๗)	๓๔.๑ (๓๑)	๓๖.๙ (๙๔)	๔๒.๖ (๔๓)
ตะวันออกเฉียงเหนือ	๑๙.๔ (๘๖)	๑๘.๒ (๑๖)	๒๑.๖ (๕๕)	๑๔.๙ (๑๕)
เหนือ	๑๓.๓ (๕๙)	๑๗.๐ (๑๕)	๑๑.๐ (๒๘)	๑๕.๘ (๑๖)
ใต้	๑๑.๕ (๕๑)	๑๘.๒ (๑๖)	๑๐.๙ (๒๘)	๖.๙ (๗)
ตะวันออก	๔.๕ (๒๐)	๓.๔ (๓)	๓.๙ (๑๐)	๖.๙ (๗)
ไม่ทราบ, ไม่ตอบ	๑๓.๗ (๖๑)	๙.๑ (๘)	๑๕.๗ (๔๐)	๑๒.๙ (๑๓)
รวม	๑๐๐.๐ (๔๔๔)	๑๐๐.๐ (๘๘)	๑๐๐.๐ (๒๕๕)	๑๐๐.๐ (๑๐๑)

๓.๒.๔ ลักษณะทางสังคมและลักษณะทางประชากรที่อาจมีผลต่อความถี่ของการย้ายถิ่น

ก. ภูมิลำเนาเดิม (ภาค)

เมื่อพิจารณาความถี่ของการย้ายถิ่นตามลักษณะภูมิลำเนาเดิม โดยเปรียบเทียบการย้ายถิ่น ๑ ครั้งของผู้ย้ายถิ่นกลุ่มนี้ตามลักษณะภูมิลำเนาเดิม โดยทั่วไปพบว่าผู้ย้ายถิ่น ๑ ครั้ง จะมีมากที่สุดในกลุ่มผู้มีภูมิลำเนาเดิมอยู่ในภาคกลางและกรุงเทพฯ คือมีอยู่ร้อยละ ๔๑.๖ และร้อยละ ๗๔.๔ แสดงว่า ผู้มีภูมิลำเนาเดิมในกรุงเทพฯ เมื่อรับราชการแล้วย้ายถิ่น ๑ ครั้ง ค่อนข้างสูงนั้น เป็นผู้ย้ายกลับภูมิลำเนาเดิมอีกครั้งหนึ่ง แล้วมิได้ย้ายต่อไปอีกเลย

เมื่อเปรียบเทียบการย้ายถิ่น ๑ ครั้ง ตามลักษณะภูมิลำเนาในแต่ละสถานศึกษาจะมีลักษณะไม่ต่างไปจากเมื่อพิจารณาโดยส่วนรวมคือ ผู้ย้ายถิ่น ๑ ครั้ง มักมีภูมิลำเนาเดิมอยู่ในภาคกลางและกรุงเทพฯ กล่าวคือ มีอัตราส่วนของผู้ย้ายถิ่น ๑ ครั้งมากที่สุดในกลุ่มผู้มีภูมิลำเนาเดิมอยู่ในภาคกลางสำหรับกลุ่มมัธยมอยู่จำนวนร้อยละ ๘๔.๔ และจะมีอัตราส่วนของผู้ย้ายถิ่น ๑ ครั้งมากที่สุดในกลุ่มผู้มีภูมิลำเนาเดิมอยู่ในกรุงเทพฯ สำหรับกลุ่มประถมและวิทยาลัยครู โดยเฉพาะกลุ่มประถม ผู้มีภูมิลำเนาเดิมอยู่ในกรุงเทพฯ ย้ายถิ่นเพียง ๑ ครั้งอย่างเดียว แสดงให้เห็นว่าผู้ย้ายถิ่นกลุ่มประถมทั้งหมดได้บรรจทำงานต่างจังหวัดแล้วได้ย้ายกลับกรุงเทพฯ และไม่มีมีการย้ายต่อไปที่ใดอีก ส่วนในกลุ่มวิทยาลัยครูมีผู้ย้ายถิ่น ๑ ครั้งร้อยละ ๗๔.๗

จากการศึกษาครั้งนี้ เราอาจกล่าวได้ว่า ผู้มีภูมิลำเนาเดิมอยู่ในกรุงเทพฯ และภาคกลางจะย้ายถิ่นโดยตรงเข้ากรุงเทพฯ เลยมากที่สุด

และเมื่อ เปรียบเทียบอัตราส่วนของผู้เคยย้ายถิ่นหลายครั้งตามลักษณะภูมิลำเนาเดิม เช่นกัน โดยทั่วไปพบว่าผู้มีภูมิลำเนาเดิมอยู่ภาคกลางย้ายถิ่นหลายครั้งน้อยที่สุดคือมีอยู่จำนวนร้อยละ ๑๘.๔ ส่วนผู้มีภูมิลำเนาเดิมอยู่ในกรุงเทพฯ ย้ายถิ่นหลายครั้งน้อยเป็นอันดับสองคือมีอยู่ร้อยละ ๒๑.๒ และเมื่อ เปรียบเทียบอัตราส่วนของผู้เคยย้ายถิ่นหลายครั้งในแต่ละภาคอัน เป็นภูมิลำเนาเดิมของผู้ย้ายถิ่นจะมีลักษณะไม่ต่างกัน ยก เว้นกลุ่มวิทยาลัยครูเพียงกลุ่มเดียวซึ่งมีลักษณะต่างไปบ้าง เล็กน้อย

พิจารณาอัตราส่วนของผู้เคยย้ายถิ่นหลายครั้งตามลักษณะภูมิลำเนาในกลุ่มประถมจะเห็นว่าไม่มีอัตราส่วนของผู้ย้ายถิ่นหลายครั้งอยู่เลยในกลุ่มผู้มีภูมิลำเนาเดิมอยู่ในกรุงเทพฯ แต่จะมีอัตราส่วนของผู้ย้ายถิ่นหลายครั้งร้อยละ ๒๗.๖ ในกลุ่มผู้มีภูมิลำเนาเดิมอยู่ภาคกลาง ซึ่งเป็นอัตราส่วนที่เกือบต่ำสุด

ส่วนในกลุ่มมัธยม เปรียบเทียบอัตราส่วนการย้ายถิ่นหลายครั้งในลักษณะเดียวกันจะพบว่า มีอัตราส่วนของผู้เคยย้ายถิ่นหลายครั้งน้อยที่สุดในกลุ่มผู้มีภูมิลำเนาเดิมอยู่ภาคกลางคือ มีเพียงร้อยละ ๑๐.๖

สำหรับกลุ่มวิทยาลัยครู แม้จะพบว่า มีอัตราส่วนของผู้เคยย้ายถิ่นหลายครั้งน้อยที่สุดในกลุ่มผู้มีภูมิลำเนาเดิมอยู่ภาคเหนือก็ตาม แต่ก็ยังปรากฏอัตราส่วนของผู้เคยย้ายถิ่นหลายครั้งน้อยเกือบที่สุดในกลุ่มผู้มีภูมิลำเนาเดิมอยู่ภาคกลาง เช่น เดิมคือมีอยู่ร้อยละ ๒๖.๗ (ตารางที่ ๒๐)

ข. ระดับการศึกษา

จากการศึกษาเกี่ยวกับระดับการศึกษาและความถี่ของการย้ายถิ่นในการศึกษาคั้งนี้ไม่อาจสรุปได้ว่าระดับการศึกษาจะมีผลกระทบต่อความถี่ของการย้ายถิ่นได้หรือไม่ กล่าวคือ เมื่อพิจารณาอัตราส่วนของความถี่ของการย้ายถิ่นตามระดับการศึกษาของผู้ย้ายถิ่น พบว่าโดยส่วนรวมผู้ย้ายถิ่นที่มีการศึกษาระดับปริญญาตรีเคยย้ายถิ่นหลายครั้งมีจำนวนร้อยละ ๒๑.๕ และผู้มีการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรีเคยย้ายถิ่นหลายครั้งมีจำนวนร้อยละ ๓๕.๓ จะเห็นว่าผู้มีการศึกษาสูงจะเคยย้ายถิ่นหลายครั้งมากกว่าผู้มีการศึกษาต่ำกว่า แต่เมื่อพิจารณากลุ่มผู้มีการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรีจะพบว่า มีอัตราส่วนการย้ายถิ่นหลายครั้งสูงถึงร้อยละ ๓๑.๖

พิจารณาระดับการศึกษาและความถี่การย้ายถิ่นในแต่ละกลุ่มสถานศึกษาจะพบว่า ผู้ย้ายถิ่นที่มีการศึกษาสูงจะย้ายถิ่นหลายครั้งมากกว่า ผู้ย้ายถิ่นที่มีการศึกษาต่ำกว่า สำหรับกลุ่มวิทยาลัยครูเพียงกลุ่มเดียว แต่สำหรับกลุ่มมัธยมและกลุ่มประถมจะไม่เป็นไปตามแบบแผนนี้ กล่าวคือในกลุ่มวิทยาลัยครูผู้ย้ายถิ่นที่มีการศึกษาระดับสูงกว่าปริญญาตรี ย้ายถิ่นหลายครั้งร้อยละ ๓๔.๔ แต่ผู้ย้ายถิ่นที่มีการศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาตรีย้ายถิ่นหลายครั้งอยู่ร้อยละ ๒๗.๕ แต่กลุ่มมัธยมและกลุ่มประถมพบว่าผู้ย้ายถิ่นที่มีการศึกษาระดับปริญญาตรีย้ายถิ่นหลายครั้งอยู่ร้อยละ ๒๐.๕ และ ๑๔.๓ ตามลำดับและผู้ย้ายถิ่นที่มีการศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาตรีย้ายถิ่นหลายครั้งร้อยละ ๒๖.๔ และร้อยละ ๓๔.๓ ตามลำดับ (ตารางที่ ๒๑)

ตารางที่ ๒๐ ร้อยละของความสำเร็จในการย้ายถิ่น จำแนกตาม ภูมิภาคเพิ่มเติม และสถานศึกษา

ภูมิภาคเพิ่มเติม	รวม	๑ ครั้ง		หลายครั้ง		รวม	๑ ครั้ง		หลายครั้ง		รวม	๑ ครั้ง		หลายครั้ง	
		ประถม	มัธยม	วิทยาลัยครู	รวมทั้งหมด										
กลาง	๒๙ (๑๐๐.๐)	๗๒.๔	๒๗.๖	๖๖ (๑๐๐.๐)	๘๘.๔	๑๐.๖	๓๐ (๑๐๐.๐)	๗๓.๓	๒๖.๗	๑๒๕ (๑๐๐.๐)	๘๑.๖	๑๘.๔			
ใต้	๑๔ (๑๐๐.๐)	๖๔.๓	๓๕.๗	๔๑ (๑๐๐.๐)	๗๘.๐	๒๒.๐	๑๒ (๑๐๐.๐)	๖๖.๗	๓๓.๓	๖๗ (๑๐๐.๐)	๗๓.๑	๒๖.๙			
ตะวันออกเฉียงเหนือ	๑๘ (๑๐๐.๐)	๖๑.๑	๓๘.๙	๔๙ (๑๐๐.๐)	๖๕.๓	๓๔.๗	๘ (๑๐๐.๐)	๖๒.๕	๓๗.๕	๗๓ (๑๐๐.๐)	๖๕.๘	๓๔.๒			
เหนือ	๙ (๑๐๐.๐)	๕๕.๖	๔๔.๔	๑๙ (๑๐๐.๐)	๗๓.๗	๒๖.๓	๗ (๑๐๐.๐)	๘๕.๗	๑๔.๓	๓๗ (๑๐๐.๐)	๖๗.๕	๓๒.๕			
ตะวันออก	๕ (๑๐๐.๐)	๖๐.๐	๔๐.๐	๒๑ (๑๐๐.๐)	๖๖.๗	๓๓.๓	๕ (๑๐๐.๐)	๔๐.๐	๖๐.๐	๓๑ (๑๐๐.๐)	๖๑.๓	๓๘.๗			
กรุงเทพฯ	๑๑ (๑๐๐.๐)	๑๐๐.๐	-	๕๑ (๑๐๐.๐)	๗๖.๕	๒๓.๕	๓๗ (๑๐๐.๐)	๗๕.๗	๒๔.๓	๙๙ (๑๐๐.๐)	๗๘.๘	๒๑.๒			
รวม	๘๖ (๑๐๐.๐)	๖๙.๘	๓๐.๒	๒๔๗ (๑๐๐.๐)	๗๖.๙	๒๓.๑	๙๙ (๑๐๐.๐)	๒๘.๓	๗๑.๗	๔๓๒ (๑๐๐.๐)	๗๔.๓	๒๕.๗			

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ ๒๑ ร้อยละของความสำเร็จที่ยั่งยืน จำแนกตาม ระดับการศึกษา และประเภทศึกษา

ระดับการศึกษา	รวม	๑ ครั้ง	หลายครั้ง	รวม	๑ ครั้ง	หลายครั้ง	รวม	๑ ครั้ง	หลายครั้ง	รวม	๑ ครั้ง	หลายครั้ง	
		<u>ประถม</u>			<u>มัธยม</u>			<u>วิทยาลัยครู</u>			<u>รวมทั้งหมด</u>		
ต่ำกว่าปริญญาตรี	๖๐ (๑๐๑.๐)	๖๑.๗	๓๘.๓	๗๒ (๑๐๐.๐)	๗๓.๖	๒๖.๔	(๑)*	๑	-	๑๓๓ (๑๐๐.๐)	๖๘.๔	๓๑.๖	
ปริญญาตรี	๒๑ (๑๐๐.๐)	๘๕.๗	๑๔.๓	๑๖๑ (๑๐๐.๐)	๗๙.๕	๒๐.๕	๕๑ (๑๐๐.๐)	๗๒.๕	๒๗.๕	๒๓๓ (๑๐๐.๐)	๗๘.๕	๒๑.๕	
สูงกว่าปริญญาตรี	-	-	-	๕ (๑๐๐.๐)	๖๐.๐	๔๐.๐	๔๖ (๑๐๐.๐)	๖๕.๒	๓๔.๘	๕๑ (๑๐๐.๐)	๖๔.๗	๓๕.๓	
อื่น ๆ	๖ (๑๐๐.๐)	-	-	๑๐ (๑๐๐.๐)	๘๐.๐	๒๐.๐	(๒)*	๒	-	๑๘ (๑๐๐.๐)	๘๐.๐	๒๐.๐	
รวม	๘๘ (๑๐๐.๐)	๗๐.๑	๒๙.๙	๒๔๘ (๑๐๐.๐)	๗๗.๔	๒๒.๖	๑๐๐ (๑๐๐.๐)	๗๐.๐	๓๐.๐	๔๓๕ (๑๐๐.๐)	๗๔.๓	๒๕.๗	

* ข้อมูลต่ำกว่า ๕ รายการ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ค. อายุ

จากการศึกษาเรื่องอายุและความถี่การย้ายถิ่น พบว่าปริมาณการย้ายถิ่น ๑ ครั้ง มักจะเป็นสัดส่วนกลับกันกับกลุ่มอายุ และปริมาณการย้ายถิ่นหลายครั้งจะสัมพันธ์กับกลุ่มอายุในเชิงบวกประเภทสถานศึกษา กล่าวคือ เมื่อพิจารณารวมทั้งหมดทุกระดับการศึกษาและเปรียบเทียบจำนวนการย้ายถิ่น ๑ ครั้ง ในแต่ละกลุ่มอายุจะเห็นว่าอัตราส่วนการย้ายถิ่น ๑ ครั้ง จะลดลงเมื่อกลุ่มอายุสูงขึ้นคือ อัตราส่วนการย้ายถิ่น ๑ ครั้ง ในกลุ่มอายุ ๒๔-๓๗ ปี ๓๘-๔๗ ปี ๔๘ ปี และสูงกว่ามีอัตราส่วนร้อยละ ๘๖.๔ ร้อยละ ๖๓.๐ และร้อยละ ๔๕.๖ ตามลำดับ ในขณะที่เดียวกันเมื่อเปรียบเทียบอัตราส่วนการย้ายถิ่นหลายครั้งในแต่ละกลุ่มอายุจะเห็นว่าอัตราส่วนการย้ายถิ่นหลายครั้งจะเพิ่มขึ้น เมื่อกลุ่มอายุเพิ่มขึ้นคืออัตราส่วนของผู้เคยย้ายถิ่นหลายครั้ง ในกลุ่มอายุ ๒๔-๓๗ ปี และ ๔๘ ปี ขึ้นไปมีอัตราส่วนร้อยละ ๑๓.๖, ร้อยละ ๓๗.๐ และร้อยละ ๕๔.๔ ตามลำดับ

และเมื่อพิจารณา ความถี่ของการย้ายถิ่นในลักษณะเดียวกัน ในแต่ละกลุ่มสถานศึกษาจะมีลักษณะแบบเดียวกันกล่าวคือ เมื่อ เปรียบเทียบอัตราส่วนของการย้ายถิ่น ๑ ครั้ง ในแต่ละกลุ่มอายุ กลุ่มประถมจะมีอัตราส่วนของผู้เคยย้ายถิ่น ๑ ครั้ง ในกลุ่มอายุ ๒๔-๓๗ ปี, ๓๘-๔๗ ปี และ ๔๘ ปีขึ้นไป เป็นอัตราส่วนร้อยละ ๘๐.๐, ๖๕.๘ และ ๔๒.๘ ตามลำดับ

หากจะพิจารณาระดับวิทยาลัยครู หรือระดับมัธยมก็พบผลในลักษณะเดียวกันคือ เมื่อกลุ่มอายุสูงขึ้นจำนวนร้อยละของผู้ย้ายถิ่น ๑ ครั้งจะค่อย ๆ ลดลง และในขณะที่เดียวกันจำนวนร้อยละของผู้ย้ายถิ่นหลายครั้งจะค่อย ๆ เพิ่มขึ้นด้วย กล่าวคือ

ระดับมัธยม พบว่าผู้ย้ายถิ่นในกลุ่มอายุ ๒๔-๓๗ ปี ที่ย้ายถิ่นเพียงครั้งเดียวมีอยู่ร้อยละ ๘๘.๗ กลุ่มอายุ ๓๗-๔๗ ปี มีร้อยละ ๖๑.๐ และกลุ่มอายุสูงกว่า ๔๘ ปี มีร้อยละ ๖๑.๑ ในขณะที่เดียวกันจำนวนร้อยละของผู้ย้ายถิ่นหลายครั้งจะมีจำนวนเพิ่มขึ้นเมื่อกลุ่มอายุเพิ่มขึ้น คือกลุ่มอายุ ๒๔-๓๗ ปี มีผู้ย้ายถิ่นหลายครั้งอยู่ร้อยละ ๑๑.๓ กลุ่มอายุ ๓๘-๔๗ ปีมีผู้ย้ายถิ่นหลายครั้งอยู่ร้อยละ ๓๘.๐ กลุ่มอายุ ๔๘ ปีขึ้นไปมีผู้ย้ายถิ่นหลายครั้งอยู่จำนวนร้อยละ ๓๘.๘

ระดับวิทยาลัยครู พบว่าผู้ย้ายถิ่นในกลุ่มอายุ ๒๔-๓๗ ปี ที่ย้ายถิ่นเพียงครั้งเดียวมีอยู่จำนวนร้อยละ ๘๕.๗ กลุ่มอายุ ๓๘-๔๗ ปี มีจำนวนร้อยละ ๖๓.๔ และกลุ่มอายุสูงกว่า ๔๘ ปี

มีจำนวนร้อยละ ๕๕.๕ ในขณะที่เดียวกันจำนวนร้อยละของผู้ย้ายถิ่นหลายครั้งจะมีจำนวนเพิ่มขึ้น เมื่อกลุ่มอายุเพิ่มขึ้น คือมีผู้เคยย้ายถิ่นหลายครั้ง ในกลุ่มอายุ ๒๕-๓๗ มีอยู่จำนวนร้อยละ ๑๔.๓ กลุ่มอายุ ๓๘-๔๗ ปี มีอยู่จำนวนร้อยละ ๓๖.๖ และกลุ่มอายุ ๔๘ ปีขึ้นไปมีจำนวนร้อยละ ๕๕.๕ ผลการศึกษาชี้แจงว่าผู้ย้ายถิ่นกลุ่มสูงอายุมักมีประสบการณ์ในการย้ายถิ่นหลายครั้งมากกว่าผู้ย้ายถิ่นในกลุ่มอายุที่ต่ำกว่า (ตารางที่ ๒๒)

ง. สถานภาพการสมรส

จากการศึกษาครั้งนี้ พบว่าผู้ที่สมรสแล้วจะย้ายถิ่นหลายครั้งมากกว่าผู้เป็นโสด นอกจากนั้น เป็นหม้ายหย่าแยกมักย้ายถิ่นหลายครั้งอีกด้วย

สำหรับการศึกษาครั้งนี้ พบว่ามีอัตราส่วนของผู้ย้ายถิ่นที่สมรสแล้วมากกว่าอัตราส่วนของผู้ย้ายถิ่นที่เป็นโสดประมาณ ๓ เท่าคือ เมื่อพิจารณาโดยส่วนรวมทั้งหมดมีอัตราส่วนของผู้ย้ายถิ่นที่สมรสแล้วจำนวนร้อยละ ๖๕.๑ และอัตราส่วนของผู้ย้ายถิ่นที่เป็นโสดจำนวนร้อยละ ๒๓.๔ และเมื่อเปรียบเทียบอัตราส่วนของจำนวนการย้ายถิ่นหลายครั้งตามลักษณะของสถานภาพสมรสจะพบว่าผู้ย้ายถิ่นที่สมรสแล้ว และเป็นหม้ายหรือหย่า, แยกกันอยู่จะมีอัตราส่วนการย้ายถิ่นหลายครั้งมากกว่าผู้เป็นโสด กล่าวคือผู้ย้ายถิ่นที่เป็นโสดและเคยย้ายถิ่นหลายครั้งมีจำนวนร้อยละ ๑๕.๔ ส่วนผู้ย้ายถิ่นที่สมรสแล้วหรือเป็นหม้ายหย่าแยกและเคยย้ายถิ่นหลายครั้งมีจำนวนร้อยละ ๒๔.๓ และ ๓๔.๓ ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาในแต่ละสถานศึกษาจะพบผลในลักษณะเดียวกันคือ มีอัตราส่วนของผู้ย้ายถิ่นที่สมรสแล้วมากกว่าผู้ย้ายถิ่นที่เป็นโสดประมาณ ๓ เท่า ยกเว้นกลุ่มประถมซึ่งมีอัตราส่วนของผู้ย้ายถิ่นที่สมรสแล้วมากกว่าอัตราส่วนของผู้ย้ายถิ่นที่เป็นโสดกว่า ๑๐ เท่า กล่าวคือร้อยละของผู้ย้ายถิ่นที่สมรสแล้วต่อผู้ย้ายถิ่นที่เป็นโสดในกลุ่มประถม มัชฌิมและวิทยาลัยครู มีดังนี้คือ ๘๘.๕ ต่อ ๕.๗, ๖๕.๗ ต่อ ๒๔.๖ และร้อยละ ๖๓.๔ ต่อ ๒๗.๗ ตามลำดับ และเมื่อเปรียบเทียบอัตราส่วนการย้ายถิ่นหลายครั้งตามลักษณะของสถานภาพสมรส ในแต่ละสถานศึกษาจะไม่ต่างไปจากการพิจารณาโดยส่วนรวมมากนัก ยกเว้นกลุ่มประถมเพียงกลุ่มเดียวซึ่งมีลักษณะต่างจากกันบ้างเล็กน้อย กล่าวคือ มีอัตราส่วนของผู้เคยย้ายถิ่นหลายครั้งที่เป็นโสดจำนวนร้อยละ ๔๐.๐, ๘.๕ และ ๒๔.๖ ในกลุ่มประถม มัชฌิม และวิทยาลัยครูตามลำดับ

ส่วนอัตราส่วนของผู้เคยย้ายถิ่นหลายครั้งและสมรสแล้วมีจำนวนร้อยละ ๒๗.๓, ๒๗.๐ และร้อยละ ๓๒.๔ ตามลำดับ (ตารางที่ ๒๔)

ตารางที่ ๒๒ ร้อยละของค่าความถี่การย้ายถิ่น จำแนกตาม หมวดอายุ และประเภทสถานศึกษา

หมวดอายุ	รวม	๑ ครั้ง	หลายครั้ง	รวม	๑ ครั้ง	หลายครั้ง	รวม	๑ ครั้ง	หลายครั้ง	รวม	๑ ครั้ง	หลายครั้ง
		ประถม			มัธยม			วิทยาลัยครู			รวมทั้งหมด	
๑๘ - ๒๗	* ๑	๑	-	๔๑ (๑๐๐.๐)	๘๗.๘	๑๒.๒	๒*	๑	๑	๔๔ (๑๐๐.๐)	๘๖.๔	๑๓.๖
๒๘ - ๓๗	๓๐ (๑๐๐.๐)	๘๐.๐	๒๐.๐	๙๗ (๑๐๐.๐)	๘๘.๗	๑๑.๓	๔๒ (๑๐๐.๐)	๘๕.๗	๑๔.๓	๑๖๙ (๑๐๐.๐)	๘๖.๔	๑๓.๖
๓๘ - ๔๗	๔๔ (๑๐๐.๐)	๖๕.๙	๓๔.๑	๗๗ (๑๐๐.๐)	๖๑.๐	๓๙.๐	๔๑ (๑๐๐.๐)	๖๓.๔	๓๖.๖	๑๖๒ (๑๐๐.๐)	๖๓.๐	๓๗.๐
๔๘ และสูงกว่า	๗ (๑๐๐.๐)	๔๒.๘	๕๗.๒	๑๘ (๑๐๐.๐)	๖๑.๑	๓๘.๙	๑๑ (๑๐๐.๐)	๕๔.๕	๔๕.๕	๓๖ (๑๐๐.๐)	๕๕.๖	๔๔.๔
รวม	๘๒ (๑๐๐.๐)	๖๙.๔	๓๕.๖	๒๓๓ (๑๐๐.๐)	๗๗.๓	๒๒.๗	๙๖ (๑๐๐.๐)	๗๑.๙	๒๘.๑	๔๑๑ (๑๐๐.๐)	๗๔.๕	๒๕.๕

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ ๒๓ ร้อยละของความถี่การย้ายถิ่น จำแนกตามสถานภาพการสมรส และประเภทสถานศึกษา

สถานภาพ การสมรส	รวม	ประถม			มัธยม			วิทยาลัยครู			รวมทั้งหมด	
		๑ ครั้ง	หลายครั้ง	รวม	๑ ครั้ง	หลายครั้ง	รวม	๑ ครั้ง	หลายครั้ง	รวม	๑ ครั้ง	หลายครั้ง
โสด	๕ (๑๐๐.๐)	๖๐.๐	๔๐.๐	๗๑.(๑๐๐.๐)	๙๑.๕	๘.๕	๒๘ (๑๐๐.๐)	๗๑.๔	๒๘.๖	๑๐๔ (๑๐๐.๐)	๘๔.๖	๑๕.๔
สมรส	๗๗ (๑๐๐.๐)	๗๒.๗	๒๗.๓	๑๖๓ (๑๐๐.๐)	๗๓.๐	๒๗.๐	๖๔ (๑๐๐.๐)	๖๗.๒	๓๒.๘	๓๐๔ (๑๐๐.๐)	๗๑.๗	๒๘.๓
หม้าย,หย่า - -แยก	๕ (๑๐๐.๐)	๔๐.๐	๖๐.๐	๑๔ (๑๐๐.๐)	๕๐.๐	๕๐.๐	๙ (๑๐๐.๐)	๘๘.๙	๑๑.๑	๒๘ (๑๐๐.๐)	๖๐.๗	๓๙.๓
รวม	๘๗ (๑๐๐.๐)	๗๐.๑	๒๙.๙	๒๔๘ (๑๐๐.๐)	๗๗.๐	๒๓.๐	๑๐๑ (๑๐๐.๐)	๗๐.๓	๒๙.๗	๔๓๖ (๑๐๐.๐)	๗๔.๑	๒๕.๙

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

จากการศึกษาครั้งนี้ แสดงว่าผู้ย้ายถิ่นที่สมรสแล้วหรือเป็นหม้าย, หย่า, แยกจะมีการย้ายถิ่นหลายครั้งมากกว่าผู้เป็นโสด

การที่พบว่าผู้ย้ายถิ่นที่สมรสแล้วมักย้ายถิ่นหลายครั้งมากกว่าผู้เป็นโสด อาจเป็นเพราะว่า การศึกษาครั้งนี้ศึกษาการย้ายถิ่นของบุคคลซึ่งมีอาชีพรับราชการครู และโดยทั่วไปครูผู้สมรสแล้วมักมีคู่สมรสรับราชการไม่ใช่ครู ซึ่งโดยปกติแล้วผู้รับราชการไม่ใช่ครูจะมีการย้ายถิ่นอยู่เสมอจนเป็นปกติวิสัยของข้าราชการทั่วไป ดังนั้นเมื่อคู่สมรสของข้าราชการครูเกิดต้องย้ายขึ้นมา จึงจำเป็นที่ข้าราชการครูต้องย้ายติดตามคู่สมรสไปด้วย

จากการศึกษาเกี่ยวกับแบบแผนการย้ายถิ่นของกลุ่มข้าราชการครูสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ในเขตกรุงเทพฯ ครั้งนี้พอจะสรุปผลการศึกษาได้ย่อ ๆ ดังนี้คือ

เมื่อพิจารณาการย้ายถิ่นในช่วงตั้งแต่รับราชการปัจจุบัน มีข้าราชการครูน้อยกว่าครึ่งหนึ่ง เคยย้ายข้ามจังหวัดและย้ายภายในจังหวัด คือมีร้อยละ ๓๔.๐ ของข้าราชการครูทั้งหมดเคยย้ายข้ามจังหวัดและมีร้อยละ ๒๔.๔ เคยย้ายภายในจังหวัด นั่นคือข้าราชการครูกลุ่มนี้จะมีการย้ายถิ่นข้ามจังหวัดมากกว่าย้ายภายในจังหวัด

เมื่อพิจารณาจำนวนการย้ายถิ่น จากการย้ายถิ่นตั้งแต่รับราชการถึงปัจจุบัน ผู้ย้ายถิ่นเกือบ ๓ ใน ๔ เคยย้ายถิ่นเพียงครั้งเดียว คือ มีร้อยละ ๗๓.๒ ของผู้เคยย้ายถิ่นได้ย้ายถิ่นเพียงครั้งเดียว และเป็นการย้ายถิ่นโดยตรงจากท้องถิ่นเดิม เข้าสู่กรุงเทพฯ และมีความแตกต่างระหว่างการย้ายถิ่นครั้งเดียว ระหว่างกลุ่มผู้เคยย้ายถิ่น ๓ กลุ่มนี้บ้างคือ ผู้ย้ายถิ่นกลุ่มมัธยมมีจำนวนร้อยละของการย้ายถิ่นเข้ากรุงเทพฯ เพียงครั้งเดียวสูงกว่ากลุ่มประถมและวิทยาลัยครู และเมื่อพิจารณาการย้ายถิ่นเพียงครั้งเดียว ควบคู่กับภูมิลำเนาเดิม ผู้ย้ายถิ่นทั้ง ๓ กลุ่มที่เคยย้ายถิ่นเพียงครั้งเดียว จะเป็นผู้ที่มีภูมิลำเนาเดิมอยู่ในภาคกลางและกรุงเทพฯ มากที่สุด ซึ่งต่างกับผู้ย้ายถิ่นหลายครั้ง จะมาจากภาคอื่นอีก ๔ ภาค มากกว่าจากภาคกลาง

เมื่อพิจารณาความถี่การย้ายถิ่นควบคู่กับอายุ จะพบว่าผู้ย้ายถิ่นเพียงครั้งเดียวจะมีมากที่สุด ในทุกกลุ่ม-อายุ เช่นเดียวกัน แต่จำนวนร้อยละของผู้ย้ายถิ่นครั้งเดียวจะค่อย ๆ ลดลงในกลุ่มอายุที่สูงขึ้นไปและคงลักษณะการลดลงอย่างเป็นระบบคือ จำนวนการย้ายถิ่นเพียง ๑ ครั้งจะค่อย ๆ ลดลงในขณะที่กลุ่มอายุค่อย ๆ สูงขึ้นในลักษณะเดียวกันทั้ง ๓ กลุ่มและในขณะที่เดียวกันอัตราส่วนของผู้ย้ายถิ่นหลายครั้งจะ

ค่อยเพิ่มขึ้นในกลุ่มอายุสูงขึ้น จึงแสดงให้เห็นว่าในกลุ่มผู้ย้ายถิ่นที่อายุมากขึ้นจะมีการย้ายถิ่นหลายครั้ง มากกว่ากลุ่มผู้ย้ายถิ่นที่มีอายุต่ำกว่า

เมื่อพิจารณาความถี่การย้ายถิ่นควบคู่กับสถานภาพสมรสของผู้ย้ายถิ่น ผู้ย้ายถิ่นทุกสถานภาพสมรสจะมีจำนวนการย้ายถิ่นเพียงครั้งเดียวมากที่สุด และมีความแตกต่างระหว่างกลุ่มผู้ย้ายถิ่นที่เป็นโสดและสมรสเกี่ยวกับความถี่การย้ายถิ่นดังนี้คือ ผู้ย้ายถิ่นที่สมรสแล้วจะมีจำนวนการย้ายถิ่นเพียง ๑ ครั้ง น้อยกว่าผู้ย้ายถิ่นที่เป็นโสด และขณะเดียวกันการย้ายถิ่นหลายครั้งมากกว่าผู้ย้ายถิ่นที่เป็นโสดเกือบทุกประเภทสถานศึกษา ยกเว้นกลุ่มผู้ย้ายถิ่นระดับประถม ดังนั้นสถานภาพการสมรสจึงมีผลต่อความถี่การย้ายถิ่นของกลุ่มผู้ย้ายถิ่นกลุ่มนี้ กล่าวคือ กลุ่มผู้ย้ายถิ่นที่สมรสแล้วมักจะมีการย้ายถิ่นหลายครั้งสูงกว่ากลุ่มผู้ย้ายถิ่นที่เป็นโสด เช่น ในกลุ่มผู้ย้ายถิ่นระดับมัธยมผู้ที่สมรสแล้วย้าย ๑ ครั้ง มีจำนวนร้อยละ ๗๑.๑ ที่เป็นโสดมีร้อยละ ๔๔.๐ ในขณะที่ผู้ย้ายถิ่นที่สมรสแล้วย้ายถิ่นหลายครั้งมีจำนวนร้อยละ ๒๖.๕ ที่เป็นโสดมีร้อยละ ๔.๒

ความถี่ของการย้ายถิ่นกับการศึกษา การศึกษาคั้งนี้ไม่อาจสรุปได้ว่า ระดับการศึกษาของผู้ย้ายถิ่นจะมีผลต่อความถี่ของการย้ายถิ่นของผู้ย้ายถิ่นกลุ่มนี้ได้ เพราะความแตกต่างของความถี่การย้ายถิ่น ระหว่างกลุ่มผู้มีระดับการศึกษาต่างกันมิได้แตกต่างกันอย่างเป็นระบบ เดียวกันคือ ในกลุ่มประถมและมัธยม ผู้ย้ายถิ่นที่มีการศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาตรีย้ายถิ่น ๑ ครั้ง น้อยกว่ากลุ่มผู้ย้ายถิ่นที่มีการศึกษาสูงกว่าระดับปริญญาตรีและย้ายถิ่นหลายครั้งมากกว่าผู้มีการศึกษาระดับปริญญาตรี แต่ในกลุ่มวิทยาลัยครูกลับมีผลตรงกันข้ามกันทุกประการ

๓.๓ สาเหตุของการย้ายถิ่น

การศึกษาเกี่ยวกับสาเหตุของการย้ายถิ่นครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้ศึกษาเพียงสาเหตุการย้ายถิ่นของกลุ่มผู้เคยย้ายถิ่นจำนวน ๔๔๔ รายหรือประมาณร้อยละ ๓๔ ของตัวอย่างทั้งหมด เฉพาะการย้ายถิ่นเมื่อครั้งสุดท้ายเท่านั้น เหตุผลก็คือ จากการศึกษาเกี่ยวกับประวัติการย้ายถิ่นของผู้ย้ายถิ่นกลุ่มนี้ พบว่าประมาณร้อยละ ๗๒ ของผู้ย้ายถิ่นได้ย้ายถิ่นเพียงครั้งเดียวเท่านั้น และอีกประการหนึ่งผู้ศึกษาต้องการศึกษาถึงเหตุผลการย้ายถิ่นของข้าราชการครูนับตั้งแต่เริ่มรับราชการในอาชีพนี้ ดังนั้นการศึกษาคั้งนี้จึงน่าจะศึกษาเหตุผลของการย้ายถิ่นเมื่อครั้งสุดท้าย

เนื่องจากการศึกษาคั้งนี้ศึกษาการย้ายถิ่นของบุคคลที่มีอาชีพแบบเดียวกันคือ รับราชการครู ดังนั้นเหตุผลการย้ายถิ่นอาจจะแตกต่างหรือเหมือนกับ การศึกษาสาเหตุการย้ายถิ่นของบุคคลกลุ่มอื่นก็

เป็นได้ อย่างไรก็ตามเป็นที่ทราบแล้วว่าโดยปกติแล้วคนไทยมีลักษณะไม่ชอบเคลื่อนย้าย เนื่องจากความผูกพันและความพอใจต่อท้องถิ่นที่อยู่และต่อเครือญาติ ด้วยเหตุนี้หากเกิดการย้ายถิ่นขึ้นในแต่ละครั้งย่อมหมายถึงต้องมีปัจจัยหนึ่งปัจจัยใดผลักดันจากท้องถิ่นเดิม ในขณะที่เดียวกันก็อาจมีปัจจัยดึงดูดจากท้องถิ่นใหม่ให้มีความต้องการย้ายถิ่นเข้าไปอาศัยอยู่ในท้องถิ่นนั้น จากการศึกษาและวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยอันอาจเป็นมูลเหตุของการย้ายถิ่นในประเทศของประชากรในประเทศต่าง ๆ และในประเทศไทย พบว่ามีได้ขึ้นอยู่กับปัจจัยใดปัจจัยหนึ่งโดยเฉพาะ หากแต่มีปัจจัยด้านต่าง ๆ รวมกันผลักดันหรือดึงดูดให้เกิดการย้ายถิ่น ปัจจัยเหล่านั้นจะมีความสำคัญต่อการย้ายถิ่นมากน้อยอย่างไร่อมขึ้นอยู่กับลักษณะต่าง ๆ ของบุคคลนั้นตลอดจนลักษณะต่าง ๆ เช่นนี้ จากการศึกษาโดย Goldstein และคณะ^๑ พบว่าผู้ย้ายถิ่นในกรุงเทพฯ ที่เคยย้ายถิ่นครั้งเดียวให้เหตุผลการย้ายถิ่นเกี่ยวกับเศรษฐกิจเป็นอันดับหนึ่งคือ มีร้อยละ ๔๘.๒ และให้เหตุผลเกี่ยวกับครอบครัวเป็นอันดับสามคือ มีร้อยละ ๑๕.๓ และผู้ย้ายถิ่นหลายครั้งให้เหตุผลครั้งแรกเกี่ยวกับครอบครัวเป็นอันดับสูงสุดคือ มีร้อยละ ๓๓.๐ รองลงมาเป็นเหตุผลเกี่ยวกับเศรษฐกิจคือมีร้อยละ ๒๕.๔ และให้เหตุผลการย้ายถิ่นครั้งสุดท้ายเกี่ยวกับเศรษฐกิจร้อยละ ๕๒.๕ รองลงมาเป็นเหตุผลเกี่ยวกับครอบครัว คือมีร้อยละ ๑๕.๔

ต่อข้อถามเกี่ยวกับสาเหตุของการย้ายถิ่นของข้าราชการครู ผู้ย้ายถิ่นจำนวน ๔๔๔ ราย ผู้ย้ายถิ่นได้ให้คำตอบดังปรากฏในรายการตารางที่ ๒๔ ซึ่งผู้ศึกษาได้จำแนกเป็นหัวข้อตามระดับความสำคัญ และให้คำบรรยายในหน้าถัดไป

๑. Sidney Goldstein, Pichit Pitaktepsombati and Alice Goldstein

"Migration to Urban places in Thailand : Interrelation Among Origin, Recency, Frequency, and Motivations. P. 29.

๓.๓.๑ สาเหตุทางสังคม

ก. ครอบครัว

จากการศึกษาเกี่ยวกับ เหตุผลในการย้ายถิ่นของข้าราชการครูผู้ย้ายถิ่นให้เหตุผลเกี่ยวกับครอบครัวเป็นอันดับสูงสุดคือ มีร้อยละ ๓๗.๒ ที่พบว่า เหตุผลการย้ายถิ่นครั้งนี้แตกต่างจากการศึกษาโดยทั่วไป เป็นเพราะว่าการศึกษาคณะนี้ศึกษาการย้ายถิ่นของบุคคลที่มีอาชีพเป็นครูเพียงกลุ่มเดียว ซึ่งมีข้อจำกัดการย้ายถิ่นหลายประการตั้งได้กล่าวมาแล้ว ดังนั้น เหตุผลการย้ายถิ่นครั้งนี้จึงมีระดับความสำคัญของปัจจัยที่เป็นมูลเหตุของการย้ายถิ่นแตกต่างจากการศึกษาโดยทั่วไป

ข. ความผูกพันต่อ เครือญาติและท้องถิ่น

การศึกษาคณะนี้พบว่า ความผูกพันต่อเครือญาติและท้องถิ่น เป็นปัจจัยสำคัญปัจจัยหนึ่ง กล่าวคือ ผู้ย้ายถิ่นร้อยละ ๒๐.๕ ให้เหตุผลหลายปัจจัยรวมกัน ส่วนใหญ่จะเป็นเหตุผลรวมกัน ระหว่างการย้ายกลับภูมิลำเนาเดิมและเพื่อให้อยู่ใกล้ชิดกับเครือญาติ และร้อยละ ๑๕.๕ ให้เหตุผลว่าย้ายกลับภูมิลำเนาเดิม

นอกจากนั้นพบว่าสาเหตุอื่น ๆ มีความสำคัญรองลงมาจนแทบจะไม่มีมีความสำคัญเลย เช่น สาเหตุเกี่ยวกับการศึกษาต่อมีร้อยละ ๗.๔ บรรยากาศที่ทำงานมีร้อยละ ๕.๒ เกี่ยวกับสุขภาพมีร้อยละ ๔.๓ เลื่อนตำแหน่งมีร้อยละ ๒.๕ กรุงเทพฯ มีสิ่งอำนวยความสะดวกมีร้อยละ ๒.๓

ส่วนสาเหตุทาง เศรษฐกิจแทบจะไม่มีมีความสำคัญเลย เพราะมีผู้ให้เหตุผลเกี่ยวกับเรื่องนี้เพียงร้อยละ ๑.๑ เท่านั้นเอง

เมื่อแยกพิจารณาแต่ละประเภทสถานศึกษา พบว่ามีความแตกต่างในระดับความสำคัญของเหตุผลการย้ายถิ่น ระหว่างผู้ย้ายถิ่นทั้ง ๓ กลุ่ม กลุ่มประถมให้ความสำคัญเกี่ยวกับเหตุผลการย้ายตามครอบครัวสูงถึงร้อยละ ๖๒.๕ ในขณะที่กลุ่มมัธยมมีร้อยละ ๓๒.๕ กลุ่มวิทยาลัยครูมีร้อยละ ๒๖.๗ ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะลักษณะของข้อมูลตั้งได้กล่าวมาแล้วในบทที่ ๒ ตารางที่ ๔ พบว่ากลุ่มประรมมีข้าราชการครูที่เป็นโสดเพียงร้อยละ ๒๒.๕ เป็นข้าราชการครูที่สมรสแล้วถึงร้อยละ ๗๗.๕ และจากการศึกษาในครั้งนี้พบว่าผู้ย้ายถิ่นที่สมรสแล้วย้ายถิ่นมีมากกว่าผู้ย้ายถิ่นที่เป็นโสด ดังนั้นในการศึกษาคณะนี้จึงพบว่าผู้ย้ายถิ่นในกลุ่มประถมให้ความสำคัญ

ต่อปัจจัยย้ายตามครอบครัวสูงถึงร้อยละ ๖๒.๕ และตามความเข้าใจของผู้ศึกษา คิดว่าในการย้ายถิ่นครั้งนี้ผู้ย้ายถิ่นจะต้องสมรสก่อน แล้วจึงย้ายตามครอบครัวมากกว่าย้ายก่อนแล้วจึงสมรส จึงทำให้พบว่าผู้ย้ายถิ่นที่สมรสแล้วย้ายถิ่นมีมากกว่าเป็นโสด เป็นเหตุให้ปัจจัยอื่น ๆ มีความสำคัญน้อยลงและมีความแตกต่างจากปัจจัยย้ายตามครอบครัวมาก

เมื่อพิจารณาเหตุผลอื่นในส่วนผู้ย้ายถิ่นให้เหตุผลการย้ายถิ่นครั้งนี้ การย้ายกลับภูมิลำเนาเดิมจะพบว่าการย้ายถิ่นทำให้ความสำคัญถึงร้อยละ ๒๔.๘ ในขณะที่กลุ่มมัธยมมีร้อยละ ๑๔.๑ และกลุ่มประถมมีร้อยละ ๘.๑ ที่เป็นเช่นนี้เพราะว่ากลุ่มวิทยาลัยครูมีภูมิลำเนาเดิมอยู่ในกรุงเทพฯ มากถึงร้อยละ ๓๕ และมีข้าราชการครูที่สมรสแล้ว เกินครึ่งหนึ่งจึงทำให้ความสำคัญของเหตุผลข้อนี้มีความแตกต่างจากผู้ย้ายถิ่นอีก ๒ กลุ่ม

ในเหตุผลที่เกี่ยวกับการศึกษาต่อ กลุ่มวิทยาลัยครูให้ความสำคัญว่ากลุ่มประถมและมัธยมมากคือ มีเพียงร้อยละ ๒ ในขณะที่กลุ่มประถมมีร้อยละ ๖.๘ กลุ่มมัธยมมีร้อยละ ๘.๘ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากส่วนใหญ่กลุ่มวิทยาลัยครูมีผู้ที่ได้รับการศึกษาระดับปริญญาโทและปริญญาตรี จึงไม่มีความจำเป็นมากนักและนอกจากนั้นการจะศึกษาต่อของข้าราชการครูกลุ่มวิทยาลัยครูกระทำได้ง่ายกว่า จึงไม่จำเป็นต้องย้ายที่ทำงานด้วยเหตุผลเพื่อมาศึกษาต่อ

เมื่อพิจารณาเหตุผลเกี่ยวกับรายได้จะพบว่ามีความสำคัญน้อยมาก และไม่มีความสำคัญเลยต่อกลุ่มประถม คือ กลุ่มมัธยมมีร้อยละ ๑.๖ กลุ่มวิทยาลัยครูมีร้อยละ ๑.๑ กลุ่มประถมไม่มีเลย

การที่ผู้ย้ายถิ่นไม่ได้ให้เหตุผลเกี่ยวกับสาเหตุทางเศรษฐกิจมากที่สุด เป็นเพราะผู้ย้ายถิ่นกลุ่มนี้เป็นข้าราชการที่มีงานประจำอยู่แล้ว ที่ย้ายถิ่นครั้งนี้ไม่ใช่ย้ายเพื่อจะมาทำงานทำ เพราะท้องถิ่นเดิมของตนก็มีงานทำอยู่แล้ว คือผู้ศึกษา ศึกษาการย้ายถิ่นของข้าราชการครูกลุ่มนี้โดยนับช่วงตั้งแต่รับราชการในกระทรวงศึกษา นั้นย่อมหมาถึงทุกบุคคลมีงานทำอยู่แล้ว ที่มีการย้ายถิ่นครั้งนี้จึงไม่ใช่ขึ้นอยู่กับปัจจัยทางเศรษฐกิจ เป็นสำคัญ แต่อย่างไรก็ตามปัจจัยทางเศรษฐกิจก็ยังนับว่า เป็นปัจจัยที่มีลักษณะสำคัญซึ่งแฝงอยู่ในลักษณะทางสังคม คือ ผู้ย้ายถิ่นครั้งนี้เพราะสาเหตุทางสังคม อันได้แก่ เหตุผลเกี่ยวกับครอบครัว เป็นสำคัญในขณะที่เดียวกันก็ย้ายมาทำงานถิ่นใหม่ด้วย มิได้ย้ายมาแล้วไม่ได้ทำงาน ดังนั้นผู้ศึกษาจึงกล่าวว่าปัจจัยทางเศรษฐกิจ

แฝงอยู่ในปัจจัยทางสังคม

สำหรับปัจจัยทางภูมิศาสตร์ เช่น ไม่ชอบภูมิอากาศในท้องถิ่นเดิม ท้องถิ่นใหม่ (กรุงเทพฯ) มีสิ่งอำนวยความสะดวกนับ เป็นปัจจัยผลักดันและดึงดูด ซึ่งมีความสำคัญบ้างคือ รวมแล้วมีร้อยละ ๓.๑

จากคำตอบที่ได้รับกลับ มีผู้ย้ายถิ่นถึงร้อยละ ๒๐.๕ ที่ให้เหตุผลการย้ายถิ่นครั้งนี้ หลายปัจจัยรวมกัน ส่วนใหญ่จะมีเหตุผลเกี่ยวกับครอบครัวรวมอยู่ด้วย กลุ่มวิทยาลัยครูให้ความสำคัญในเหตุผลข้อนี้ถึงร้อยละ ๒๔.๗ กลุ่มมัธยมมีร้อยละ ๒๐ และกลุ่มประถมมีร้อยละ ๑๒.๕

และคำตอบที่ได้รับกลับในครั้งนี้นพบว่า การย้ายถิ่นแต่ละครั้งย่อมเกิดจากปัจจัยผลักดันหรือดึงดูดไม่น้อยกว่าหนึ่งปัจจัย แม้ว่ากลุ่มข้อมูลที่ใช้ศึกษาค้างนี้จะมีลักษณะ เหมือนกันในส่วนเกี่ยวกับอาชีพและลักษณะทางสังคมอื่น ๆ ที่คล้ายคลึงกันบ้าง แต่ก็ยังมีความแตกต่างกันในส่วนที่เกี่ยวกับลักษณะทางประชากร เช่น อายุ เพศ สถานภาพสมรส และลักษณะ เศรษฐกิจเกี่ยวกับรายได้ และอาชีพของคู่สมรส และระดับการศึกษาด้วยลักษณะที่แตกต่างกันดังกล่าวนี้ จึงทำให้มีความแตกต่างกันในขนาดของความสำเร็จของปัจจัยต่าง ๆ อันเป็นมูลเหตุของการย้ายถิ่นครั้งนี้

๓.๓.๒ สาเหตุทางประชากร

ก. อายุ เนื่องจากการศึกษาเกี่ยวกับลักษณะของผู้ย้ายถิ่น ดังกล่าวมาแล้วพบว่า ผู้ย้ายถิ่นส่วนใหญ่จะมีอายุระหว่าง ๒๔-๓๗ ปี ซึ่งเป็นกลุ่มอายุปัจจุบันมีไข่อายุขณะย้ายถิ่นเมื่อครั้งสุดท้าย ดังนั้นจึงทำให้ กลุ่มอายุของผู้ย้ายถิ่นตกอยู่ในกลุ่มอายุค่อนข้างสูง อย่างไรก็ตาม การศึกษาค้างนี้ผู้ศึกษาได้มีคำถามเกี่ยวกับอายุขณะย้ายถิ่น เมื่อครั้งสุดท้ายอยู่ด้วย แม้ว่าอายุจะไม่ใช่ปัจจัยโดยตรงซึ่งผลักดันหรือดึงดูดให้บุคคลย้ายถิ่น แต่มักจะมีการย้ายถิ่นแตกต่างกันในวัยต่าง ๆ และได้มีการศึกษาพบว่ามีการย้ายถิ่นสูงในกลุ่มผู้ที่ เริ่ม เข้าสู่วัยทำงานและมักมีการย้ายถิ่นในกลุ่มกลุ่มผู้สูงอายุ เช่น จากการศึกษาค้างโดย เพ็ญพร ธีระสวัสดิ์^๑ พบว่าอายุขณะย้าย

^๑ เพ็ญพร ธีระสวัสดิ์, "ปัจจัยอันอาจเป็นมูลเหตุการย้ายถิ่นของประชากรไทยในชนบท" วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต แผนกวิชาสังคมวิทยา, ๒๕๑๓, หน้า ๓๔.

ถิ่นครั้งแรกของผู้ย้ายถิ่นมีอัตราส่วนร้อยละสูงสุดอยู่ในกลุ่มอายุ ๒๐-๒๔ ปี คือมีร้อยละ ๒๔.๕ และมีอัตราส่วนร้อยละของผู้ต้องการย้ายถิ่นสูงสุดในกลุ่มผู้มีอายุ ๓๕-๓๙ ปี สำหรับการศึกษารังนี้ พบว่าอายุขณะย้ายถิ่นครั้งสุดท้ายของผู้ย้ายถิ่นมีอัตราส่วนสูงสุดในกลุ่มอายุ ๒๓-๒๗ ปี คือร้อยละ ๓๐.๖ รองลงไปในกลุ่มอายุ ๒๔-๓๒ ปี เมื่อเปรียบเทียบอัตราส่วนของผู้ย้ายถิ่นตามกลุ่มอายุขณะย้ายถิ่นครั้งสุดท้ายในแต่ละกลุ่มประเภทสถานศึกษา พบว่ามีอัตราส่วนต่างกันดังนี้ คือ กลุ่มประถมมีอัตราส่วนร้อยละสูงสุดในกลุ่มอายุ ๒๔-๓๒ ปี คือมีร้อยละ ๓๕.๒ กลุ่มมัธยมมีอัตราส่วนร้อยละสูงสุดในกลุ่มอายุ ๒๓-๓๗ ปี คือมีร้อยละ ๓๖.๕ และกลุ่มวิทยาลัยครูมีอัตราส่วนสูงสุดในกลุ่มอายุเดียวกับกลุ่มประถมคือ กลุ่มอายุ ๒๔-๓๒ ปี เป็นอัตราส่วนร้อยละ ๓๒.๗ เป็นที่สังเกตว่าอัตราส่วนของผู้ย้ายถิ่นในกลุ่มอายุมากขึ้นจะค่อยลดลงจนเหลืออัตราส่วนน้อยที่สุดในกลุ่มอายุ ๔๓-๔๗ ปี อัตราส่วนน้อยที่สุดมีดังนี้ คือ ร้อยละ ๕.๗, ๓.๕ และ ๓.๐ ในกลุ่มประถม มัธยม และวิทยาลัยครู ตามลำดับ และอัตราส่วนของผู้ย้ายถิ่นจะเพิ่มขึ้นเล็กน้อยในกลุ่มอายุตั้งแต่ ๔๘ ปีขึ้นไป คือร้อยละ ๖.๘, ๘.๖ และ ๘.๕ ในกลุ่มประถม มัธยม และวิทยาลัยครูตามลำดับ ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่ากลุ่มผู้ย้ายถิ่นในกลุ่มอายุที่ใกล้จะเกษียณอายุราชการ ทางกรมเห็นว่าสมควรจะให้ย้ายเข้ามาอยู่ในจังหวัดใหญ่ ๆ ที่มีสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ หรือไม่ใช่เช่นนั้นก็อาจมีส่วนหนึ่งที่มีพื้นเพเดิมอยู่ในกรุงเทพฯ เมื่อมีอายุเกษียณจึงมีความต้องการย้ายเข้ามาอยู่ในกรุงเทพฯ ก็เป็นได้ (ตารางที่ ๒๕)

การที่ผู้ศึกษานำอายุขณะย้ายถิ่น เมื่อครั้งสุดท้ายมาพิจารณา เหตุผลก็เช่นเดียวกับการถามถึงสาเหตุการย้ายถิ่นเมื่อครั้งสุดท้าย คือประการหนึ่ง ส่วนใหญ่ผู้ย้ายถิ่นกลุ่มที่ย้ายถิ่นครั้งเดียวมากที่สุด ประการที่สองอายุขณะย้ายถิ่น เมื่อครั้งสุดท้ายจะเป็นอายุที่ปัจจุบันที่สุด เนื่องจากเราศึกษาการย้ายถิ่นของบุคคลกลุ่มนี้นับตั้งแต่เริ่มรับราชการ

ตารางที่ ๒๔ ร้อยละของข้าราชการครูที่เคยย้ายถิ่น จำแนกตามสาเหตุของการย้ายถิ่น เมื่อ
ครั้งสุดท้ายและประเภทสถานศึกษา

สาเหตุที่ย้ายถิ่น	รวม	ประถม	มัธยม	วิทยาลัยครู
<u>สาเหตุทางสังคม</u>				
- ตามครอบครัว	๓๗.๒ (๑๖๕)	๖๒.๕	๓๒.๕	๒๖.๗
- กลับภูมิลำเนาเดิม	๑๕.๕ (๖๘)	๘.๑	๑๔.๑	๒๔.๘
- บรรยากาศที่ทำงาน	๕.๒ (๒๓)	-	๗.๘	๒.๙
- เลื่อนตำแหน่ง	๒.๙ (๑๓)	๓.๔	๑.๖	๕.๙
- ศึกษาต่อ	๗.๔ (๓๓)	๖.๘	๘.๘	๒.๐
<u>สาเหตุทางเศรษฐกิจ</u>				
- รายได้	๑.๑ (๕)	-	๑.๖	๑.๑
<u>สาเหตุทางภูมิศาสตร์</u>				
- ไม่ชอบภูมิอากาศ- ในท้องถิ่นเดิม	๑.๘ (๘)*	-	๓	๑
- กรุงเทพฯมีสิ่งอำนวยความสะดวก	๒.๓ (๑๐)	๑.๑	๓.๕	-
<u>สะดวก</u>				
<u>สาเหตุรวม</u>				
<u>ตั้งแต่สองปีจายขึ้นไป</u>				
	๒๐.๕ (๘๑)	๑๒.๕	๒๐.๐	๒๖.๗

ตารางที่ ๒๔ (ต่อ)

สาเหตุที่ย้ายถิ่น	รวม	ประณม	มัธยม	วิทยาลัยครู
<u>สาเหตุอื่นเช่น</u>				
สุขภาพไม่ดี	๔.๓ (๑๙)	๒.๓ (๒)	๔.๗ (๑๒)	๕.๐ (๕)
ไม่ตอบ	๒.๕ (๑๑)	๒.๓ (๒)	๒.๗ (๗)	๒.๐ (๒)
รวม	๑๐๐.๐ (๔๔๔)	๑๐๐.๐ (๘๘)	๑๐๐.๐ (๒๕๕)	๑๐๐.๐ (๑๐๑)

* ข้อมูลต่ำกว่า ๕ รายการ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ ๒๔ ร้อยละของข้าราชการครูที่เคยย้ายถิ่น จำแนกตามกลุ่มอายุขณะย้ายถิ่น เมื่อครั้ง
สุดท้ายและประเภทสถานศึกษา

กลุ่มอายุ	รวม	ประถม	มัธยม	วิทยาลัยครู
ต่ำกว่า ๑๘ - ๒๒	๖.๘ (๓๐)	๖.๘	๖.๗	๖.๘
๒๓ - ๒๗	๓๐.๖ (๑๓๖)	๑๙.๓	๓๖.๕	๒๕.๗
๒๘ - ๓๒	๒๘.๖ (๑๒๗)	๓๕.๒	๒๔.๗	๓๒.๗
๓๓ - ๓๗	๑๕.๕ (๖๙)	๒๑.๖	๑๓.๓	๑๕.๘
๓๘ - ๔๒	๖.๓ (๒๘)	๔.๕	๖.๗	๖.๘
๔๓ - ๔๗	๓.๘ (๑๗)	๕.๗	๓.๕	๓.๐
๔๘ ขึ้นไป	๘.๓ (๓๗)	๖.๘	๘.๖	๘.๘
รวม	๑๐๐.๐ (๔๔๔)	๑๐๐.๐ (๘๘)	๑๐๐.๐ (๒๕๕)	๑๐๐.๐ (๑๐๑)

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ข. สถานภาพการสมรสขณะย้ายถิ่น เมื่อครั้งสุดท้าย

แม้ว่าสถานภาพการสมรสจะมีใช้ปัจจัยผลักดันหรือดึงดูดโดยตรง อันอาจเป็นผลให้เกิดการย้ายถิ่นก็ตาม แต่สถานภาพการสมรสก็มีผลทำให้การย้ายถิ่นในลักษณะต่าง ๆ กันคือ ผู้ย้ายถิ่นซึ่งสมรสแล้วมักจะทำให้เหตุผลเกี่ยวกับครอบครัวเป็นสำคัญ เช่น จากการศึกษาโดย เฟรด อาร์โนลด์ และ สุปาณี บุญประเทือง^๑ พบว่า อัตราการย้ายถิ่นของผู้ที่หย่าหรือแยกกันอยู่ค่อนข้างสูง การหมดพันธสมรสเป็นเหตุของการเคลื่อนย้าย การตั้งครอบครัวใหม่ และการหย่าแยกทำให้ต้องย้ายถิ่น และส่วนมากมักจะเป็นการย้ายในระยะไกล ผู้เป็นโสดมีความผูกพันกับครอบครัวน้อยกว่าผู้สมรส มักจะพบว่าผู้เป็นโสดมักจะมีการย้ายระหว่างจังหวัดมาก การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีข้อจำกัดของข้อมูลกล่าวคือ ผู้ศึกษามีได้ถามสถานภาพสมรสขณะย้ายถิ่นเมื่อครั้งสุดท้าย แต่ก็อาจจะกล่าวได้ว่าขณะย้ายถิ่น เมื่อครั้งสุดท้ายผู้ย้ายถิ่นส่วนใหญ่เป็นผู้สมรสแล้วมากกว่าเป็นโสด เพราะจากเหตุผลของผู้ย้ายถิ่นที่ให้คำตอบว่าย้ายเพราะเหตุทางครอบครัวเป็นอันดับสูงสุด ย่อมแสดงว่าผู้ย้ายถิ่นส่วนใหญ่สมรสแล้ว จึงย้ายถิ่นและจากการศึกษาเกี่ยวกับความถี่ของการย้ายถิ่นกับสถานภาพการสมรสของข้าราชการครูกลุ่มนี้ได้พบว่าผู้ย้ายถิ่นที่สมรสแล้วมีอัตราส่วนการย้ายถิ่นหลายครั้งมากกว่าผู้เป็นโสด

ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ข้อมูลมีลักษณะเกี่ยวกับลักษณะต่าง ๆ ของผู้ย้ายถิ่นขณะย้ายถิ่นในแต่ละครั้ง อันได้แก่ ลักษณะทางเศรษฐกิจและประชากรบางประการ คงมีแต่ลักษณะทางสังคมบางอย่าง เช่น ลักษณะทางสังคมเกี่ยวกับภูมิภาค เดิม และภาคที่ย้ายจากมา เมื่อครั้งสุดท้ายเป็นเพราะเกรงว่าผู้ตอบอาจจะจำรายละเอียดต่าง ๆ ขณะย้ายในแต่ละครั้งไม่ได้และจะทำให้ไม่สะดวกต่อการตอบแบบสอบถาม

^๑ เฟรด อาร์โนลด์ และ สุปาณี บุญประเทือง, "สำมะโนประชากรและการ
 เคะพะ พ.ศ. ๒๕๑๓" หน้า ๒๗.

ผู้ศึกษาจึงได้มีคำถามเกี่ยวกับความต้องการย้ายถิ่น แนะนำลักษณะต่าง ๆ อันได้แก่ ลักษณะทางประชากร สังคม และเศรษฐกิจของผู้ต้องการย้ายถิ่นมาศึกษาควบคู่กับความต้องการย้ายถิ่น สิ่งเหล่านี้อาจนำไปสู่ความเข้าใจเกี่ยวกับปัจจัยอันอาจยังผลให้เกิดการย้ายถิ่นอย่างแท้จริงได้มากกว่า ซึ่งผู้ศึกษาจะได้นำมากล่าวในหัวข้อ ๓.๔ ต่อไป

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

๓.๔ ปัจจัยที่อาจยังผลต่อการย้ายถิ่น

จากการศึกษาปัจจัยอันเป็นมูลเหตุของการย้ายถิ่นของข้าราชการครูกลุ่มนี้ ได้พบแล้วว่าปัจจัยสำคัญคือ ปัจจัยทางสังคม เกี่ยวกับครอบครัวและความผูกพันในท้องถิ่นเดิม ซึ่งผลการศึกษานี้มีลักษณะแตกต่างจากการศึกษาโดยทั่วไป ดังได้ทราบแล้วว่า การย้ายถิ่นของครู มีลักษณะแตกต่างจากบุคคลอื่น ๆ ปกติทั่วไป คือมีข้อจำกัดและมีกฎเกณฑ์หลายประการ ด้วยเหตุนี้ ผู้ศึกษาจึงได้ทำการศึกษาในส่วนที่เกี่ยวกับความต้องการย้ายถิ่นมาประกอบกับการศึกษารั้งนี้ เพื่อจะดูว่า เมื่อการย้ายถิ่นสามารถเป็นไปได้โดยอิสระ เช่นเดียวกับบุคคลอื่นทั่วไปแล้ว ปัจจัยที่อาจยังผลต่อการย้ายถิ่นจะมีลักษณะเด่นชัดอย่างไร ปัจจัยทางเศรษฐกิจจะเป็นปัจจัยสำคัญหรือไม่ เพราะว่าจากการศึกษาโดย เพ็ญพร อีระสวัสดิ์^๑ พบว่า หัวหน้าครัวเรือนผู้ต้องการย้ายถิ่น ให้เหตุผลของความต้องการย้ายถิ่นในปัจจุบัน เกี่ยวกับสาเหตุทางเศรษฐกิจถึงร้อยละ ๖๔.๔ ซึ่งตรงข้ามกับสาเหตุของการย้ายถิ่นครั้งแรก ที่มีมูลเหตุเนื่องจากสาเหตุทางสังคม ได้แก่ การสมรส การติดตามญาติและสาเหตุทางสังคมอื่น ๆ มากกว่าครึ่งหรือร้อยละ ๔๔.๐ ส่วนผู้ที่ตอบเกี่ยวกับสาเหตุทางเศรษฐกิจอันได้แก่ ที่ดิน การเกษตรกรรม การครองชีพ มีประมาณ ๑ ใน ๓ หรือร้อยละ ๓๓.๖

จะเห็นได้ว่าการย้ายถิ่นแต่ละครั้งปัจจัยต่าง ๆ อันเป็นมูลเหตุการย้ายถิ่น จะมีระดับความสำคัญแตกต่างกันไป

^๑ เพ็ญพร อีระสวัสดิ์, "ปัจจัยอันเป็นมูลเหตุการย้ายถิ่นของประชากรไทยในชนบท",

ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับความต้องการย้ายถิ่นของข้าราชการครูกลุ่มนี้ ผู้ศึกษาได้มีเพียงแต่คำถามว่าต้องการย้ายถิ่นออกจาก เขตกรุงเทพฯ หรือไม่ ปรากฏว่ามีผู้ให้คำตอบดังตารางข้างล่างนี้ คือ

ต้องการย้าย	ร้อยละ ๒๗.๕ (๓๕๕)
ไม่ต้องการย้าย	ร้อยละ ๓๔.๑ (๔๔๕)
ไม่แน่ใจแล้วแต่เหตุการณ์	ร้อยละ ๓๖.๕ (๔๗๗)
ไม่ตอบ	ร้อยละ ๑.๙ (๒๕)
รวม	๑๐๐.๐ (๑๓๐๖)

และมีความแตกต่างระหว่างกลุ่มผู้ให้คำตอบทั้ง ๓ กลุ่ม ดังนี้ คือ

กลุ่มสถานศึกษา	รวม	ต้องการ	ไม่ต้องการ	ไม่แน่ใจแล้วแต่เหตุการณ์	ไม่ตอบ
ประถม	๑๐๐.๐ (๒๒๓)	๒๑.๕ (๔๘)	๔๒.๖ (๙๕)	๓๓.๒ (๗๔)	๒.๗ (๖)
มัธยม	๑๐๐.๐ (๕๐๖)	๓๐.๗ (๒๗๘)	๒๕.๕ (๒๒๖)	๓๘.๕ (๓๕๘)	๑.๕ (๑๔)
วิทยาลัยครู	๑๐๐.๐ (๑๗๗)	๑๘.๖ (๓๓)	๔๗.๕ (๘๕)	๓๑.๑ (๕๕)	๒.๘ (๕)

จากตารางข้างบนจะเห็นว่าข้าราชการครูทั้ง ๓ กลุ่ม จำนวน ๑,๓๐๖ ราย มีความต้องการย้ายถิ่นเพียง ๓๕๕ ราย หรือคิดเป็นร้อยละ ๒๗.๕ มีผู้ตอบไม่ต้องการย้าย ๔๔๕ ราย หรือร้อยละ ๓๔.๑ ส่วนที่ตอบว่าไม่แน่ใจมีถึง ๔๗๗ ราย หรือร้อยละ ๓๖.๕ ในส่วนที่ตอบว่ายังไม่แน่ใจ หรือแล้วแต่เหตุการณ์ นั้น เป็น เพราะว่าโดยลักษณะอาชีพแล้วผู้ตอบมีอาชีพรับราชการครู และมีบางส่วนเป็นผู้สมรสแล้ว ในกรณีที่คู่สมรสมีอาชีพรับราชการไม่ใช่ครูนั้นการย้ายถิ่นแต่ละครั้งมิได้กระทำได้โดยความต้องการของตนเป็นหลัก หากแต่ขึ้นอยู่กับคำสั่งหรือความต้องการของทางราชการ สำหรับกรณีที่ผู้ตอบเป็นโสดหรือคู่สมรสมีอาชีพเหมือนกัน การจะย้ายถิ่นแต่ละครั้งย่อมทำได้โดยความต้องการของตนเอง ดังนั้นจึงทำให้อัตราร้อยละคำตอบที่ว่าไม่แน่ใจแล้วแต่เหตุการณ์สูงกว่าคำตอบอื่นอีก ๒ คำตอบ

จากคำตอบที่ตอบว่าต้องการย้ายมีร้อยละ ๒๗.๕ ซึ่งมีความแตกต่างจากคำตอบที่ว่า ไม่ต้องการย้ายเกือบร้อยละ ๗ นั้นหมายความว่าข้าราชการครูกลุ่มนี้มีความต้องการอยู่ใน กรุงเทพฯ มากกว่าย้ายออกจากกรุงเทพฯ อาจเป็นเพราะว่า ประการหนึ่ง มีบางส่วนของ ข้าราชการครูกลุ่มนี้มีภูมิลำเนาอยู่ในกรุงเทพฯ หรืออีกประการหนึ่งอาจเป็นเพราะว่ากรุงเทพฯ มีปัจจัยหลายประการดึงดูดให้ข้าราชการครูกลุ่มนี้ยังคงมีความต้องการอยู่ในกรุงเทพฯ มากกว่า ที่จะย้ายออกไปอยู่ต่างจังหวัด หากแยกพิจารณาความต้องการและไม่ต้องการย้ายออกไปตาม ประเภทสถานศึกษา จะพบความแตกต่างและเหมือนกันดังนี้คือ กลุ่มประถมและกลุ่มวิทยาลัยครู มีความเหมือนกัน คือ ไม่ต้องการย้ายมากกว่าต้องการย้าย ซึ่งต่างจากกลุ่มมัธยมมาก คือกลุ่ม มัธยมตอบว่า ต้องการย้ายมากกว่าไม่ต้องการย้าย และตอบว่าไม่แน่ใจแล้วแต่เหตุการณ์สูงกว่า กลุ่มประถมและกลุ่มวิทยาลัยครู กล่าวคือ กลุ่มวิทยาลัยครูมีความต้องการย้ายถิ่นเพียงร้อยละ ๑๔.๖ แต่มีความไม่ต้องการย้ายถิ่นถึงร้อยละ ๔๗.๖ และมีความไม่แน่ใจร้อยละ ๓๑.๑ ซึ่ง ต่ำกว่ากลุ่มอื่นอีก ๓ กลุ่ม กลุ่มประถมมีความต้องการย้ายร้อยละ ๒๑.๕ ไม่ต้องการย้าย ร้อยละ ๔๒.๖ รองจากกลุ่มวิทยาลัยครู และตอบว่าไม่แน่ใจแล้วแต่เหตุการณ์ร้อยละ ๓๓.๒ กลุ่มมัธยมมีความแตกต่างไปจากกลุ่มประถมและวิทยาลัยครูในข้อที่ว่าผู้ตอบว่าต้องการย้ายสูงกว่า ไม่ต้องการย้าย คือ มีผู้ต้องการย้ายถึงร้อยละ ๓๐.๗ ซึ่งแตกต่างจากกลุ่มอื่นอีก ๒ กลุ่ม และมี ผู้ตอบว่าไม่ต้องการย้ายเพียงร้อยละ ๒๕.๔ ซึ่งเป็นอัตราส่วนที่ต่ำกว่ากลุ่มวิทยาลัยครูและกลุ่ม มัธยมมาก ในขณะที่เดียวกันกลุ่มมัธยมได้ให้คำตอบว่าแล้วแต่เหตุการณ์ หรือ ไม่แน่ใจถึงร้อยละ ๓๔.๔ ซึ่งแสดงว่ากลุ่มมัธยมมีความไม่แน่ใจว่าต้องการย้ายหรือไม่สูงกว่ากลุ่มอื่นอีก ๒ กลุ่ม และเช่น เดียวกันอาจมีบางสิ่งบางอย่าง เป็นปัจจัยผลักดันให้บุคคลกลุ่มนี้มีความต้องการย้ายจากกรุงเทพฯ ไปสู่ท้องถิ่นใหม่ก็เป็นได้ และเช่นเดียวกันกลุ่มวิทยาลัยครูมีความต้องการย้ายถิ่นน้อยมาก นั้น แสดงว่าต้องมีปัจจัยหลายประการดึงดูดให้กลุ่มบุคคลกลุ่มนี้ยังคงผูกพันต่อท้องถิ่นที่อยู่ปัจจุบันก็คือ กรุงเทพฯ สิ่งเหล่านี้เป็นเรื่องที่ผู้ศึกษาจะได้นำปัจจัยต่าง ๆ อันได้แก่ปัจจัยทางประชากร,

เศรษฐกิจและสังคม มาพิจารณาประกอบควบคู่กับความต้องการย้ายถิ่นหรือไม่ต้องการย้ายถิ่นของข้าราชการครูทั้ง ๓ กลุ่มนี้ เพื่อจะได้นำไปสู่ความเข้าใจว่าปัจจัยใดมีความสำคัญอย่างไรต่อเหตุผลของความต้องการย้ายถิ่นของข้าราชการครูสังกัดกระทรวงศึกษาธิการใน เขตกรุงเทพมหานคร

๓.๔.๑. ปัจจัยทางสังคมอันอาจยังผลต่อการย้ายถิ่น

ก. ภูมิภาคเดิมกับความต้องการย้ายถิ่น

จากตารางที่ ๒๖ พิจารณาภูมิภาคเดิมกับความต้องการย้ายถิ่น

โดยแท้จริงแล้ว ภูมิภาคเดิมอาจมิใช่ปัจจัยผลักดันโดยตรงให้บุคคลกลุ่มนี้ต้องย้ายออกจากกรุงเทพฯ แต่อาจมีส่วนดึงดูดให้บุคคลกลุ่มนี้เกิดความต้องการย้ายออกจากกรุงเทพฯ อีกครั้งหนึ่งก็เป็นได้ อันเนื่องจากลักษณะนิสัยของประชากรไทย ซึ่งมักจะมีความผูกพันต่อท้องถิ่นกำเนิดของตน เป็นส่วนใหญ่

จากการศึกษาเกี่ยวกับภูมิภาคเดิมและความต้องการย้ายถิ่น เมื่อเปรียบเทียบอัตราส่วนของผู้ต้องการย้ายถิ่นในแต่ละภาค โดยทั่วไป พบว่า ผู้มีภูมิภาคเดิมอยู่ในกรุงเทพฯ ต้องการย้ายถิ่นต่ำสุด คือมีอยู่ร้อยละ ๑๓.๖ และไม่ต้องการย้ายถิ่นสูงสุดคือมีร้อยละ ๕๐.๔ นั้น อาจเป็นเพราะว่า ความผูกพันต่อภูมิภาคเดิมมีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตของประชากรไทยโดยทั่วไปประการหนึ่ง หรืออีกประการหนึ่งอาจเป็นเพราะกรุงเทพฯ เป็นเมืองที่มีความเป็นเอกนคร คือมีทุกสิ่งทุกอย่างทั้งในด้าน การศึกษา เศรษฐกิจ สังคม ที่เป็นอันดับหนึ่งทุกอย่าง ดังนั้นจึงทำให้ผู้เคยคุ้นเคยกับการดำเนินชีวิตอยู่ในกรุงเทพฯ ยังคงต้องการอยู่ในกรุงเทพฯ อีกต่อไป

เมื่อพิจารณาอัตราส่วนความต้องการย้ายถิ่นจำแนกตามภาคที่เกิดในแต่ละกลุ่มสถานศึกษาจะมีลักษณะต่างกันดังนี้ คือ

เมื่อเปรียบเทียบอัตราส่วนของความต้องการย้ายถิ่นตามลักษณะภูมิลำเนาเดิม (ภาค) ของข้าราชการครูกลุ่มประถม พบว่าผู้ต้องการย้ายถิ่น ซึ่งมีภูมิลำเนาเดิมภาคเหนือมีความต้องการย้ายถิ่นสูงสุด คือ ร้อยละ ๓๖.๓ รองลงมาเป็นผู้ต้องการย้ายถิ่นซึ่งมีภูมิลำเนาเดิมในกรุงเทพฯ คือ มีร้อยละ ๒๓.๖ ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็น เพราะว่าโดยลักษณะของคนภาคเหนือมักจะมี ความพอใจต่อท้องถิ่นเดิมของตนมาก จึงมีความต้องการย้ายถิ่นสูงสุด ส่วนที่ผู้มีภูมิลำเนาเดิมในกรุงเทพฯ กลับมีความต้องการย้ายถิ่นสูงอีกกลุ่มหนึ่งอาจเป็น เพราะบุคคลกลุ่มนี้ได้มีชีวิตอยู่ในกรุงเทพฯ นาน อาจเกิดความเบื่อหน่ายต่อการดำรงชีวิตอยู่ในกรุงเทพฯ หรือมีฉะนั้นนี้อาจเป็น เพราะลักษณะของ ข้อมูลดังได้กล่าวมาแล้วว่าในกลุ่มประถมมีอัตราส่วนของผู้ที่สมรสแล้วสูงมาก อาจเป็น เพราะว่า คู่สมรสไม่มีภูมิลำเนาเดิมในกรุงเทพฯ อาจเป็นสาเหตุให้ผู้ต้องการย้ายถิ่นซึ่งมีภูมิลำเนาเดิมใน กรุงเทพฯ มีความต้องการย้ายถิ่นไปอยู่ในท้องถิ่นกำเนิดของคู่สมรสเป็นได้ และจะเห็นว่าผู้มี ภูมิลำเนาเดิมอยู่ในภาคใต้มีความต้องการย้ายถิ่นต่ำสุดคือมีอยู่ในร้อยละ ๑๗.๕

พิจารณาอัตราส่วนของผู้ที่ต้องการย้ายถิ่นในกลุ่มมัธยม พบว่าอัตราส่วนของผู้ต้องการย้ายถิ่น ซึ่งมีภูมิลำเนาเดิมภาคใต้มีความต้องการย้ายถิ่นสูงสุด คือ มีถึงร้อยละ ๔๒.๕ รองลงมาเป็นกลุ่ม ผู้ต้องการย้ายถิ่นซึ่งมีภูมิลำเนาเดิมในภาคเหนือ คือมีร้อยละ ๓๖.๕ และผู้ต้องการย้ายถิ่นซึ่งมี ภูมิลำเนาเดิมในกรุงเทพฯ มีความต้องการย้ายถิ่นต่ำสุด คือมีร้อยละ ๒๔.๕

สำหรับอัตราส่วนของผู้ต้องการย้ายถิ่นในกลุ่มวิทยาลัยครู ก็เช่นเดียวกับผู้ต้องการย้ายถิ่น ส่วนใหญ่ มักจะมีได้มีภูมิลำเนาเดิมอยู่ในกรุงเทพฯ กล่าวคือ มีผู้ต้องการย้ายถิ่นซึ่งมีภูมิลำเนาเดิม ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคกลาง มีความต้องการย้ายถิ่นสูงสุด คือ มีร้อยละ ๒๖.๗ และ ร้อยละ ๒๖.๔ ตามลำดับ และผู้ต้องการย้ายถิ่นซึ่งมีภูมิลำเนาเดิมในกรุงเทพฯ มีความต้องการ ย้ายถิ่นเกือบต่ำสุด คือ มีร้อยละ ๑๓.๖ เราจึงอาจกล่าวได้ว่าปัจจัยเกี่ยวกับลักษณะของท้องถิ่น กำเนิดหรือภูมิลำเนาเดิมอาจเป็นปัจจัยดึงดูดให้บุคคลต้องการย้ายกลับสู่ภูมิลำเนาเดิมอีกครั้งหนึ่ง ก็เป็นได้

ตารางที่ ๒๖ ร้อยละของความต้องการย้ายถิ่น จำแนกตามภูมิภาคและประเภทสถานศึกษา

ภูมิภาค	รวม	ต้องการ	ไม่ต้องการ	ไม่แน่ใจ	รวม	ต้องการ	ไม่ต้องการ	ไม่แน่ใจ	รวม	ต้องการ	ไม่ต้องการ	ไม่แน่ใจ	วิทยาลัยครู		
													ประณม	มัธยม	วิทยาลัยครู
เหนือ	๑๖ (๑๐๐.๐)	๓๑.๓	๔๓.๗	๒๕.๐	๖๕ (๑๐๐.๐)	๓๖.๙	๒๑.๕	๔๑.๕	๑๒ (๑๐๐.๐)	๑๖.๗	๔๑.๗	๔๑.๗			
กลาง	๕๘ (๑๐๐.๐)	๒๐.๗	๓๙.๗	๓๙.๖	๒๒๐ (๑๐๐.๐)	๓๓.๒	๓๐.๕	๓๖.๔	๕๖ (๑๐๐.๐)	๒๖.๘	๔๘.๒	๒๕.๐			
ใต้	๒๘ (๑๐๐.๐)	๑๗.๙	๓๙.๓	๔๒.๘	๑๒๗ (๑๐๐.๐)	๔๒.๕	๑๙.๗	๓๗.๘	๑๘ (๑๐๐.๐)	๑๖.๗	๔๔.๔	๒๖.๗			
ตะวันออกเฉียงเหนือ	๓๙ (๑๐๐.๐)	๒๐.๕	๔๖.๒	๓๓.๓	๘๒ (๑๐๐.๐)	๒๕.๖	๒๖.๘	๔๗.๖	๑๕ (๑๐๐.๐)	๒๖.๗	๔๖.๗	๓๘.๙			
ตะวันออก	๑๖ (๑๐๐.๐)	๑๘.๘	๔๓.๘	๓๗.๖	๕๖ (๑๐๐.๐)	๒๙.๓	๒๒.๕	๔๘.๘	๙ (๑๐๐.๐)	๑๑.๑	๖๖.๗	๒๒.๒			
กรุงเทพฯ	๕๗ (๑๐๐.๐)	๒๓.๖	๔๙.๑	๒๗.๓	๓๒๐ (๑๐๐.๐)	๒๕.๙	๓๗.๙	๓๖.๖	๕๙ (๑๐๐.๐)	๑๓.๖	๕๐.๘	๓๕.๖			
ไม่ตอบ	๕ (๑๐๐.๐)	๔๐.๐	๔๐.๐	๒๐.๐	๒๒ (๑๐๐.๐)	๒๗.๓	๒๒.๗	๕๐.๐	๓*(๑๐๐.๐)	-	๑	๒			
รวม	๒๑๗ (๑๐๐.๐)	๒๒.๑	๔๓.๘	๓๔.๑	๘๙๒ (๑๐๐.๐)	๓๑.๒	๒๙.๘	๓๐.๒	๑๗๒ (๑๐๐.๐)	๑๙.๒	๔๘.๘	๓๒.๐			

* ข้อมูลต่ำกว่า ๕ รายการ

ตารางที่ ๒๖ (ต่อ)

ภูมิลำเนาเดิม (ภาค)	รวม	ต้องการ	ไม่ต้องการ	ไม่แน่ใจ
		<u>รวมทั้งหมด</u>		
เหนือ	๙๓ (๑๐๐.๐)	๓๓.๓	๓๐.๐	๓๙.๗
กลาง	๑๘๒ (๑๐๐.๐)	๕๔.๙	๖๔.๓	๖๔.๓
ใต้	๑๗๓ (๑๐๐.๐)	๓๕.๘	๒๕.๔	๓๙.๗
ตะวันออก- -เฉียงเหนือ	๑๓๖ (๑๐๐.๐)	๒๔.๓	๓๔.๖	๔๑.๖
ตะวันออก	๘๑ (๑๐๐.๐)	๒๕.๙	๓๒.๑	๔๒.๐
กรุงเทพฯ	๔๓๙ (๑๐๐.๐)	๒๓.๗	๔๐.๓	๓๔.๙
ไม่ตอบ	๓๐ (๑๐๐.๐)	๒๖.๗	๒๖.๗	๔๖.๗
รวม	๑๒๘๑ (๑๐๐.๐)	๒๘.๐	๓๔.๗	๓๗.๐

ข. ประสบการณ์ในการย้ายถิ่นกับความต้องการย้ายถิ่น

จากการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ โดย เพ็ญพร ธีระสวัสดิ์^๑ พบว่าผู้เคยย้ายถิ่นหลายครั้งหรือเคยย้ายถิ่นมาแล้วมีความต้องการย้ายถิ่นสูงกว่าผู้ที่ไม่เคยย้ายและผู้เคยไปจังหวัดอื่นหลายจังหวัดมักมีความต้องการย้ายถิ่นมากกว่าผู้ไม่เคยไปจังหวัดไหนเลย นั่นแสดงว่าการติดต่อกับสังคมภายนอกเป็นปัจจัยอย่างหนึ่งซึ่งยังผลให้เกิดการย้ายถิ่น แต่การศึกษาครั้งนี้ปรากฏผลในทางตรงข้าม กล่าวคือ ผู้ที่มีประสบการณ์ในการย้ายถิ่นมากกลับมีความต้องการย้ายถิ่นต่ำสุด ส่วนผู้ไม่เคยย้ายกลับมีความต้องการย้ายถิ่นสูงสุด นั่นเป็นเพราะว่าลักษณะของข้อมูลชุดนี้มีความแตกต่างกับข้อมูลดังกล่าวข้างต้น โดยเฉพาะลักษณะทางภูมิศาสตร์และลักษณะทางสังคมอันได้แก่ระดับการศึกษาอาชีพ คือ กลุ่มบุคคลกลุ่มนี้มีลักษณะ เป็นคน เมืองทั้งหมดและอาศัยอยู่ในกรุงเทพฯ อันเป็นเมืองหลวง ลักษณะการทำงานและความสะดวกสบายในชีวิตดีกว่าเมืองอื่น ๆ เมื่อเทียบกันแล้ว ประกอบกับมีวัยศึกษาอยู่ในระยะยาวย่อมได้มีชีวิตสัมผัสกับสังคมภายนอกอยู่ตลอดเวลา ดังนั้นเมื่อได้มีการย้ายถิ่นหลาย ๆ ครั้ง หรือได้เคยย้ายหลายจังหวัดย่อมเกิดความเหน็ดเหนื่อยและเบื่อหน่ายต่อการย้ายมากขึ้นเรื่อย ๆ จึงทำให้ผลปรากฏว่าผู้มีประสบการณ์ย้ายถิ่นมาก ๆ กลับมีความต้องการย้ายถิ่นน้อยลง

เมื่อพิจารณาอัตราส่วนของผู้ต้องการย้ายถิ่นกับประสบการณ์ย้ายถิ่นพบว่ามีความเหมือนกันทั้ง ๓ กลุ่มของข้อมูล คือ เป็นระบบเดียวกันทุกกลุ่มต่างมีลักษณะเดียวกันในข้อที่ว่าผู้มีประสบการณ์ย้ายถิ่นหลายครั้งจะมีความต้องการย้ายถิ่นต่ำสุด

^๑ เพ็ญพร ธีระสวัสดิ์, "ปัจจัยอันเป็นมูลเหตุของการย้ายถิ่นของประชากรในชนบทของประเทศไทย," หน้า ๔๖.

กล่าวคือพิจารณาอัตราส่วนความต้องการย้ายถิ่นตามระดับความถี่ที่เคยย้ายถิ่น (ประสบการณ์การย้ายถิ่น) โดยทั่วไปพบว่า ผู้เคยย้ายถิ่นหลายครั้งมีความต้องการย้ายถิ่นต่ำสุด คือมีจำนวนร้อยละ ๑๖.๕ ส่วนผู้ไม่เคยย้ายเลยจะมีความต้องการย้ายถิ่นสูงสุดถึงร้อยละ ๓๐.๐

เมื่อพิจารณาในแต่ละกลุ่มการศึกษาจะพบว่า มีแบบแผนเหมือนกัน เมื่อพิจารณาในกลุ่มประถม เปรียบเทียบความต้องการย้ายถิ่นตามระดับความถี่ที่เคยย้ายถิ่น พบว่า ผู้ไม่เคยย้ายถิ่นเลยมีความต้องการย้ายถิ่นสูงสุดคือมีจำนวนร้อยละ ๒๔.๖ ส่วนผู้เคยย้ายหลายครั้งมีความต้องการย้ายถิ่นต่ำสุดคือมีอยู่ร้อยละ ๑๑.๐ และมีผู้ตอบว่าไม่แน่ใจถึงร้อยละ ๔๔.๐ การที่ผู้เคยย้ายถิ่นหลายครั้งตอบว่าไม่แน่ใจหรือขึ้นอยู่กับเหตุการณ์ มากถึงร้อยละ ๔๔.๐ นั้น แสดงว่าโดยแท้จริงแล้วไม่ต้องการย้ายอีกเลย แต่อาจเป็นด้วยลักษณะอาชีพของตนเองหรือของคู่สมรสก็เป็นได้ที่อาจจะต้องเป็นเหตุให้ต้องเกิดการเคลื่อนย้ายอีก

สำหรับกลุ่มมัธยมและกลุ่มวิทยากรก็มีลักษณะเดียวกับกลุ่มประถม คือ ผู้มีประสบการณ์ในการย้ายถิ่นหลายครั้ง มีการต้องการย้ายถิ่นต่ำสุด และผู้มีประสบการณ์ย้ายถิ่นน้อยหรือไม่มีเลย จะมีความต้องการย้ายถิ่นสูงสุด กล่าวคือ ในกลุ่มมัธยมผู้เคยย้ายถิ่นหลายครั้ง มีความต้องการย้ายถิ่นเพียงร้อยละ ๒๒.๘ ในขณะที่ผู้ไม่เคยย้ายเลยมีความต้องการย้ายถิ่นถึงร้อยละ ๓๑.๕ และผู้เคยย้ายถิ่นเพียง ๑ ครั้ง ต้องการย้ายถิ่นถึงร้อยละ ๓๑.๓ สำหรับกลุ่มมัธยมมีข้อสังเกตว่าเมื่อเปรียบเทียบอัตราส่วนระหว่างต้องการย้าย และไม่ต้องการย้ายถิ่นในกลุ่มผู้ไม่เคยย้ายถิ่นเลย จะมีอัตราส่วนของผู้ต้องการย้ายสูงกว่าอัตราส่วนของผู้ไม่ต้องการย้ายอีกด้วย นั่นคือผู้ไม่เคยมีประสบการณ์การย้ายถิ่นเลย จะมีความต้องการย้ายมากกว่า ซึ่งต่างกับกลุ่มประถม และวิทยาลัษคร ซึ่งมีอัตราส่วนผู้ต้องการย้ายต่ำกว่าอัตราส่วนของผู้ไม่ต้องการย้ายทุกกรณี เมื่อพิจารณากลุ่มวิทยาลัษคร ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีผู้ต้องการย้ายถิ่นต่ำมากที่สุดนั้น พบว่าผู้เคยย้ายถิ่นหลายครั้งมีความต้องการย้ายถิ่นเพียงร้อยละ ๓.๗ เท่านั้น และผู้ไม่เคยมีประสบการณ์ในการย้ายถิ่นเลย จะมีความต้องการย้ายถิ่นถึงร้อยละ ๒๒.๗ และไม่แน่ใจร้อยละ ๔๔.๓ (ตารางที่ ๒๗)

๓.๔.๒ ปัจจัยทางประชากรอันอาจยังผลต่อการย้ายถิ่น

ก. อายุ เมื่อนำอายุปัจจุบันมาพิจารณาประกอบกับความต้องการย้ายถิ่น ปรากฏผลคล้ายกับผลงานวิจัยที่ผ่านมา คือ เมื่อเปรียบเทียบอัตราส่วนของผู้ต้องการย้ายถิ่นในหมวดอายุต่างกันโดยทั่วไป พบว่า ผู้อยู่ในหมวดอายุสูงมีความต้องการย้ายถิ่นต่ำสุดหรือไม่มีเลย เช่น ผู้อยู่ในหมวดอายุ ๔๔ ปีขึ้นไป มีความต้องการย้ายถิ่นเพียงร้อยละ ๑๐.๔ และไม่ต้องการย้ายมีสูงถึงร้อยละ ๖๔.๔ ส่วนผู้อยู่ในหมวดอายุ ๑๔-๒๗ ปี มีความต้องการย้ายถิ่นสูงถึงร้อยละ ๓๖.๖ และไม่ต้องการย้ายเลยมีเพียงร้อยละ ๒๔.๑ (ตารางที่ ๒๔)

และจากตารางเดียวกัน เมื่อพิจารณาอัตราส่วนของผู้ต้องการย้ายและไม่ต้องการย้ายในแต่ละประเภทสถานศึกษา จะมีลักษณะไม่ต่างกัน คือ ผู้อยู่ในหมวดอายุต่ำมีความต้องการย้ายสูงและไม่ต้องการย้ายต่ำ ส่วนผู้อยู่ในหมวดอายุสูงมีความต้องการย้ายต่ำ คือ

ในกลุ่มประถม เมื่อเปรียบเทียบอัตราส่วนของผู้ต้องการย้ายตามหมวดอายุ ผู้อยู่ในหมวดอายุ ๑๔-๒๗ ปี มีความต้องการย้ายถิ่นสูงสุดคือมีถึงร้อยละ ๔๒.๒ และยังเป็นอัตราส่วนที่สูงกว่าอัตราส่วนของผู้ไม่ต้องการย้ายมากอีกด้วย เพราะอัตราส่วนของผู้ไม่ต้องการย้ายมีเพียงร้อยละ ๑๓.๐ เท่านั้น และผู้อยู่ในหมวดอายุ ๔๔ ปีขึ้นไป ไม่มีอัตราส่วนของผู้ต้องการย้ายอีกเลย

เมื่อพิจารณากลุ่มมัธยมและกลุ่มวิทยาลัยครูก็เช่นเดียวกันคือ ในกลุ่มมัธยม ผู้อยู่ในหมวดอายุ ๑๔-๒๗ ปี มีอัตราส่วนผู้ต้องการย้ายสูงถึงร้อยละ ๓๖.๑ และยิ่งสูงกว่าอัตราส่วนของผู้ไม่ต้องการย้ายมากที่สุดอีกด้วย (๓๖.๑ กับ ๒๖.๖)

ส่วนผู้อยู่ในหมวดอายุ ๔๔ ปีขึ้นไป ต้องการย้ายเพียงร้อยละ ๑๔.๔ ไม่ต้องการย้ายมีสูงถึงร้อยละ ๖๔.๒

สำหรับกลุ่มวิทยาลัยครูก็มีลักษณะเช่นเดียวกับ ๒ กลุ่มข้างต้น กล่าวคือ ในกลุ่มอายุ ๒๔-๓๗ ปี มีอัตราส่วนของผู้ต้องการย้ายถิ่นสูงสุด คือ มีร้อยละ ๒๒.๔ และในหมวด

อายุตั้งแต่ ๔๔ ปีขึ้นไป มีความแตกต่างกันมากระหว่างอัตราส่วนของผู้ที่ต้องการย้ายถิ่นกับผู้ไม่ต้องการย้ายถิ่น คือ มีอัตราส่วนของผู้ที่ต้องการย้ายถิ่นเพียงร้อยละ ๔.๕ และอัตราส่วนของผู้ไม่ต้องการย้ายถิ่นมีสูงสุด คือ มีถึงร้อยละ ๖๖.๗ จะเห็นได้ว่าในกลุ่มวิทยาลัยครู เป็นกลุ่มเดียวที่มีอัตราส่วนของผู้ที่ต้องการย้ายถิ่นต่ำกว่าอัตราส่วนของผู้ไม่ต้องการย้ายถิ่นทุกหมวดอายุ

ข. สถานภาพการสมรส จากการศึกษาในเรื่องของสถานภาพการสมรสกับความ ต้องการย้ายถิ่น พบว่า ผู้เป็นโสดจะมีความต้องการย้ายถิ่นสูงสุด ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการศึกษานี้สอดคล้องกับการศึกษาโดยทั่วไป คือผู้ย้ายถิ่นส่วนมากมักเป็นโสด การศึกษาดังนี้ต่างจากการศึกษาในตอนแรกที่พบว่าผู้ย้ายถิ่นส่วนมากเป็นผู้สมรสแล้ว นั้นเป็นเพราะว่าการย้ายถิ่นของบุคคลนั้นมีข้อจำกัด และมีกฎเกณฑ์หลายประการ อีกทั้งยังเป็นการย้ายถิ่นของบุคคลซึ่งมีอาชีพลักษณะเดียวกันอีกด้วย

พิจารณาตารางที่ ๒๔ เปรียบเทียบอัตราส่วนของผู้ที่ต้องการย้ายถิ่นในแต่ละสถานภาพการสมรส โดยทั่วไปพบว่าผู้เป็นโสดต้องการย้ายถิ่นสูงสุด คือมีจำนวนร้อยละ ๓๘.๗ ผู้เป็นหม้ายหย่าแยก มีแนวโน้มต้องการย้ายถิ่นสูงกว่าผู้สมรสแล้ว

เมื่อพิจารณาในแต่ละสถานศึกษา จะมีลักษณะไม่แตกต่างกัน กล่าวคือ ผู้เป็นโสดมีความต้องการย้ายถิ่นสูงสุดหรือเกือบสูงสุดดังนี้คือ มีร้อยละ ๓๐.๖, ๓๘.๖ และ ๒๒.๒ สำหรับกลุ่มประถม มัธยม และวิทยาลัยครูตามลำดับ กลุ่มมัธยมมีข้อต่างจากกับกลุ่มประถมและวิทยาลัยครู คือเมื่อเปรียบเทียบอัตราส่วนของผู้ที่ต้องการย้ายและไม่ต้องการย้ายในกลุ่มผู้เป็นโสดนอกจากจะมีความต้องการย้ายถิ่นเกือบสูงสุดแล้วสัดส่วนของผู้ที่ต้องการย้ายยังสูงกว่าผู้ที่ไม่ต้องการย้ายอีกด้วย แบบแผนดังกล่าวยังเป็นจริงในกลุ่มผู้เป็นหม้าย หย่า หรือแยกกันอยู่อีกด้วย

ผลการศึกษานี้ก็คล้ายกับการศึกษาของเฟรดอาร์โนลด์และสุปาณี บุญประเทือง^๑ ซึ่งพบว่าอัตราการย้ายถิ่นของผู้ที่หย่าหรือแยกกันมีอยู่ค่อนข้างสูง

^๑ เฟรดอาร์โนลด์และสุปาณี บุญประเทือง "สำมะโนประชากรและการเคหะ พ.ศ. ๒๕๑๓ การย้ายถิ่น รายงานเชิงวิเคราะห์ ฉบับที่ ๒" หน้า ๒๗

การศึกษาเกี่ยวกับสถานการณ์ภาพการสมรสกับการย้ายถิ่นในภาคแรกที่ได้กล่าวมาแล้วมีข้อจำกัดของข้อมูลในส่วนที่ว่า ผู้ศึกษามีได้มีคำถามว่า เมื่อย้ายถิ่นครั้งสุดท้ายสมรสแล้วหรือไม่อย่างไรก็ตาม เมื่อนำสถานการณ์ภาพการสมรสปัจจุบันมาศึกษาประกอบกับความต้องการย้ายถิ่นก็สามารถนำไปสู่ความเข้าใจได้ว่าผู้เป็นโสดเคยความต้องการย้ายถิ่นสูงกว่าผู้สมรส ผู้สมรสแล้วก็มีความต้องการย้ายถิ่นต่ำ ในขณะที่เดียวกันในกลุ่มผู้สมรสแล้วก็มีอัตราส่วนของผู้ให้คำตอบว่าแล้วแต่เหตุการณ์อยู่สูงด้วย นั่นย่อมหมายความว่าในหมวดผู้สมรสแล้วโดยแท้จริงมีความต้องการย้ายถิ่นต่ำสุดแต่เนื่องด้วยลักษณะอาชีพของตนเองกับอาชีพของกลุ่มสมรสจึงทำให้อัตราส่วนของผู้ให้คำตอบว่าขึ้นอยู่กับ เหตุการณ์หรือไม่แน่ใจค่อนข้างสูงหรือสูงสุดในกลุ่มผู้สมรสแล้ว

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ ๒๗ ร้อยละของความต้องการย้ายถิ่น จำแนกตามความถี่ของการย้ายถิ่น และประเภทสถานศึกษา

ความถี่การย้ายถิ่น	รวม	ต้องการ	ไม่ต้องการ		รวม	ต้องการ	ไม่ต้องการ		ไม่แน่ใจ
			ประถม	มัธยม					
เคยย้าย ๑ ครั้ง	๖๐ (๑๐๐.๐)	๒๐.๐	๔๓.๓	๓๖.๗	๑๙๒ (๑๐๐.๐)	๓๑.๓	๓๑.๓	๓๑.๓	๓๗.๕
หลายครั้ง	๒๕ (๑๐๐.๐)	๑๖.๐	๔๐.๐	๔๔.๐	๕๗ (๑๐๐.๐)	๒๒.๘	๒๔.๖	๒๔.๖	๕๒.๖
ไม่เคยย้าย	๑๒๖ (๑๐๐.๐)	๒๔.๖	๔๓.๗	๓๑.๗	๖๓๓ (๑๐๐.๐)	๓๑.๙	๓๐.๐	๓๐.๐	๓๘.๑
ไม่ตอบ	๖ (๑๐๐.๐)	๑๖.๗	๖๖.๖	๑๖.๗	๑๐ (๑๐๐.๐)	๓๐.๐	๒๐.๐	๒๐.๐	๕๐.๐
รวม	๒๑๗ (๑๐๐.๐)	๒๒.๑	๒๒.๑	๓๔.๑	๘๙๒ (๑๐๐.๐)	๓๑.๒	๒๙.๘	๒๙.๘	๒๘.๙
			วิทยาลัยครู				รวมทั้งหมด		
เคยย้าย ๑ ครั้ง	๖๘ (๑๐๐.๐)	๒๒.๖	๔๘.๕	๒๙.๔	๓๒๐ (๑๐๐.๐)	๒๗.๒	๓๗.๒	๓๗.๒	๓๕.๖
หลายครั้ง	๒๗ (๑๐๐.๐)	๓.๗	๕๙.๓	๓๗.๐	๑๐๙ (๑๐๐.๐)	๑๖.๕	๓๖.๗	๓๖.๗	๔๖.๘
ไม่เคยย้าย	๗๕ (๑๐๐.๐)	๒๒.๗	๔๕.๓	๓๒.๐	๘๓๔ (๑๐๐.๐)	๓๐.๐	๓๓.๕	๓๓.๕	๓๖.๕
ไม่ตอบ	๒*	-	๑	๑	๑๘ (๑๐๐.๐)	๒๒.๒	๓๘.๙	๓๘.๙	๓๘.๙
รวม	๑๗๒ (๑๐๐.๐)	๑๙.๒	๓๒.๐	๓๒.๐	๑๒๘๑ (๑๐๐.๐)	๒๘.๐	๓๔.๗	๓๔.๗	๓๗.๒

* ข้อมูลต่ำกว่า ๕ รายการ

ตารางที่ ๒๘ ร้อยละของความตึงเครียดที่ย้ำขึ้น จำแนกตามหมวดอายุ และประเภทสถานศึกษา

หมวดอายุ	รวม	ต้องการ	ไม่ต้องการ	ไม่แน่ใจ แล้วแต่ เหตุการณ์	รวม	ต้องการ	ไม่ต้องการ	ไม่แน่ใจ แล้วแต่ เหตุการณ์
		<u>ประถม</u>				<u>มัธยม</u>		
๘-๒๗	๑๐๐.๐ (๒๓)	๕๒.๒	๑๓.๐	๓๔.๘	๑๐๐.๐ (๒๗๔)	๓๖.๒	๒๖.๖	๓๗.๒
๘-๓๗	๑๐๐.๐ (๗๔)	๒๕.๗	๔๕.๘	๒๘.๔	๑๐๐.๐ (๓๕๔)	๓๒.๘	๒๔.๓	๔๒.๙
๘-๔๗	๑๐๐.๐ (๙๒)	๑๔.๑	๕๐.๐	๓๕.๙	๑๐๐.๐ (๑๗๐)	๒๒.๔	๓๘.๘	๓๘.๘
๘ ขึ้นไป	๑๐๐.๐ (๑๖)	-	๕๖.๓	๔๓.๗	๑๐๐.๐ (๓๙)	๑๕.๔	๖๙.๒	๑๕.๔
ไม่ตอบ	๑๐๐.๐ (๑๒)	๓๓.๔	๒๕.๐	๔๑.๖	๑๐๐.๐ (๕๕)	๓๔.๕	๓๔.๕	๔๐.๐
รวม	๑๐๐.๐ (๒๑๗)	๒๒.๑	๔๓.๘	๓๔.๑	๑๐๐.๐ (๘๙๒)	๓๑.๒	๓๑.๒	๓๙.๐
		<u>วิทยาลัยครู</u>				<u>รวมทั้งหมด</u>		
๘-๒๗	๑๐๐.๐ (๖)	-	-	-	๑๐๐.๐ (๓๐๓)	๓๖.๖	๒๕.๑	๓๘.๓
๘-๓๗	๑๐๐.๐ (๖๙)	๒๓.๒	๔๓.๕	๓๓.๓	๑๐๐.๐ (๔๙๗)	๓๐.๔	๓๐.๒	๓๙.๔
๘-๔๗	๑๐๐.๐ (๖๓)	๑๙.๐	๕๗.๒	๒๓.๘	๑๐๐.๐ (๓๒๕)	๑๙.๔	๔๕.๕	๓๕.๑
๘ ขึ้นไป	๑๐๐.๐ (๒๑)	๙.๕	๖๖.๗	๒๓.๘	๑๐๐.๐ (๗๖)	๑๐.๔	๖๕.๘	๒๓.๗
ไม่ตอบ	๑๐๐.๐ (๑๓)	๒๓.๑	๓๐.๘	๔๖.๑	๑๐๐.๐ (๘๐)	๓๒.๕	๒๖.๓	๔๑.๓
รวม	๑๐๐.๐ (๑๗๒)	๑๙.๒	๔๘.๘	๓๒.๐	๑๐๐.๐ (๑๒๘)	๒๘.๐	๓๔.๗	๓๗.๓

ตารางที่ 29 ร้อยละของความต้อการย้ายถิ่น จำแนกตามสถานภาพการสมรส และประเภทสถานศึกษา

สถานภาพการสมรส	รวม	ต้อการ	ไม่ต้อการ	ไม่แน่ใจ	รวม	ต้อการ	ไม่ต้อการ	ไม่แน่ใจ
			<u>ประถม</u>				<u>มัธยม</u>	
โสด	100.0 (49)	30.6	40.8	28.6	100.0 (458)	38.6	23.6	37.8
สมรส	100.0 (156)	19.9	45.5	34.6	100.0 (415)	22.4	36.6	40.7
หม้าย, หย่า, แยก	100.0 (12)				100.0 (17)	41.2	29.4	29.4
ไม่ตอบ	-	-	-	-	(3)*	1	1	1
รวม	100.0 (217)	22.1	43.8	34.2	100.0 (892)	52.2	29.8	39.0
			<u>วิทยาลัยครู</u>				<u>รวมทั้งหมด</u>	
โสด	100.0 (54)	22.2	37.0	40.7	100.0 (527)	38.7	28.1	40.0
สมรส	100.0 (107)	17.8	53.3	29.0	100.0 (677)	21.1	41.4	37.5
หม้าย, หย่า, แยก	100.0 (10)	20.0	70.0	10.0	100.0 (39)	28.2	41.0	30.8
ไม่ตอบ	(1)	-	-	1	0.3 (4)*	1	1	2
รวม	100.0 (172)	19.2	48.8	32.0	100.0 (1281)	28.0	34.7	37.2

* ข้อมูลต่ำกว่า 5 รายการ

๓.๔.๓ ปัจจัยทางเศรษฐกิจอันอาจยังผลต่อการย้ายถิ่น

ปัจจัยทางเศรษฐกิจซึ่งจะนำมาพิจารณาประกอบกับความต้องการย้ายถิ่นของข้าราชการครูกลุ่มนี้ได้แก่ ระดับราชการซึ่งจะเป็นเครื่องแสดงถึงรายได้ต่อเดือน หากจะถามรายได้โดยตรง เกรงจะได้รับคำตอบคลาดเคลื่อน จึงถามเป็นระดับราชการ นอกจากนั้นยังได้นำการถือครองกรรมสิทธิ์ที่อยู่อาศัยมาพิจารณาประกอบอีกด้วย ส่วนผู้ที่ได้สมรสแล้ว ได้นำลักษณะอาชีพของคู่สมรสและ เงินเดือนของคู่สมรสมาพิจารณา สิ่งเหล่านี้จะเป็น เครื่องแสดงฐานะของข้าราชการครูกลุ่มนี้ได้บ้าง

โดยแท้จริงแล้ว ปัจจัยทางเศรษฐกิจมักเป็นปัจจัยโดยตรง ซึ่งอาจยังผลให้เกิดการย้ายถิ่นได้ ผลจากการศึกษาที่แล้มาแล้ว ไม่ว่าจะเป็นการศึกษาภายในประเทศหรือต่างประเทศ ปัจจัยทางเศรษฐกิจมักเป็นปัจจัยสำคัญที่สุด ซึ่งยังผลให้เกิดการย้ายถิ่น เช่น จากการศึกษาย้ายถิ่นในเขตเมืองและชนบท โดย วิศิษฐ ประจวบเหมาะ และเพ็ญพร อีระสวัสดิ์^๑ เรื่องโครงการวิจัยต่อเนื่องระยะยาวเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ และประชากรของประเทศ เมื่อปี ๒๕๑๒-๒๕๑๖ พบว่า ร้อยละ ๔๖ ของผู้ย้ายถิ่นเข้าเขตเมือง ให้เหตุผลว่าปัจจัยทางเศรษฐกิจเป็นปัจจัยสำคัญ และปัจจัยทางครอบครัว และการศึกษาที่มีความสำคัญรองลงมา ในขณะที่การย้ายถิ่นในชนบท ปัจจัยเกี่ยวกับครอบครัวเป็นปัจจัยสำคัญ กล่าวคือ ร้อยละ ๔๑ ของผู้ย้ายถิ่นให้เหตุผลย้ายถิ่นเพราะปัจจัยทางครอบครัว รองลงมาคือร้อยละ ๓๒ ให้เหตุผลว่าเนื่องจากปัจจัยทางเศรษฐกิจ และจากการศึกษาการย้ายถิ่นเข้าสู่กรุงเทพมหานคร ระหว่างเดือนพฤศจิกายน ๒๕๑๗- ตุลาคม ๒๕๑๘ โดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ^๒ พบว่า สาเหตุสำคัญของการย้ายถิ่นได้แก่ เศรษฐกิจ ประมาณร้อยละ ๖๐ ของผู้ย้ายถิ่นให้เหตุผลว่าเพื่อหางานทำ

๑

Prachuabmoh and Tirasawat, "Internal Migration in Thailand" P. 66.

๒

สำนักงานสถิติแห่งชาติ, "การสำรวจการย้ายถิ่นของประชากรกรุงเทพมหานคร พ.ศ. ๒๕๒๐" (กรุงเทพฯ : สำนักงานสถิติแห่งชาติ, ๒๕๒๐), หน้า ๑๐.

สำหรับการศึกษาคั้งนี้ ผู้ย้ายถิ่นให้เหตุผลการย้ายถิ่น เมื่อครั้งสุดท้ายเกี่ยวกับปัจจัยทางสังคมเป็นสำคัญ กล่าวคือ ผู้ย้ายถิ่นทั้งหมดให้เหตุผลว่า ย้ายตามครอบครัวเป็นอันดับสูงสุดคือ มีร้อยละ ๓๗.๒ รองลงมา มีร้อยละ ๒๐.๕ ให้เหตุผลรวมกันหลายประการส่วนใหญ่เป็นเหตุผลรวมระหว่างการย้ายกลับภูมิลำเนาเดิม และเพื่อให้ใกล้ชิดเครือญาติ เหตุผลทางเศรษฐกิจแทบจะไม่มี ความสำคัญเลย คือมีเพียงร้อยละ ๑ เท่านั้น ที่เป็นเช่นนี้เพราะว่าผู้ย้ายถิ่นทั้งหมดมีอาชีพประจำอยู่แล้ว ดังนั้น เหตุผลเกี่ยวกับปัจจัยทางเศรษฐกิจจึงไม่มีความสำคัญอย่างเด่นชัด อย่างไรก็ตามก็น่าจะได้นำเอาปัจจัยทางเศรษฐกิจมาพิจารณาประกอบกับความต้องการย้ายถิ่นของข้าราชการครูกลุ่มนี้

ก. ระดับราชการ การศึกษาคั้งนี้ (พิจารณาดารางที่ ๓๐) พบว่าข้าราชการครูที่มีชั้นราชการต่ำมีความต้องการย้ายถิ่นสูงสุด กล่าวคือ เมื่อเปรียบเทียบอัตราส่วนของผู้ต้องการย้ายถิ่นในแต่ละชั้นราชการ โดยทั่วไปพบว่า ผู้มีชั้นราชการระดับ ๑-๒ มีความต้องการย้ายถิ่นสูงสุด คือมีอยู่ร้อยละ ๓๖.๕ และเมื่อเปรียบเทียบอัตราส่วนของผู้ต้องการย้ายถิ่นกับอัตราส่วนของผู้ไม่ต้องการย้ายในชั้นราชการเดิม (ระดับ ๑-๒) นอกจากจะมีอัตราส่วนของผู้ต้องการย้ายถิ่นสูงสุดแล้ว ยังสูงกว่าอัตราส่วนของผู้ไม่ต้องการย้ายอีก และจะพบว่าอัตราความต้องการย้ายถิ่นนั้นยังแปร เป็นปฏิภาคกลับกับระดับราชการอีกด้วย คือ ผู้มีระดับราชการต่ำต้องการย้ายถิ่นสูง ส่วนผู้มีระดับราชการสูงต้องการย้ายถิ่นต่ำ

เมื่อพิจารณาระดับชั้นราชการในแต่ละกลุ่ม จะมีลักษณะไม่ต่างจากกัน ผู้มีชั้นราชการต่ำมีความต้องการย้ายถิ่นสูงสุด กล่าวคือในกลุ่มประถม เปรียบเทียบอัตราส่วนของผู้ต้องการย้ายถิ่นตามชั้นราชการ ผู้มีชั้นราชการระดับ ๑-๒ มีความต้องการย้ายถิ่นสูงสุด และเมื่อเปรียบเทียบกับอัตราส่วนของผู้ไม่ต้องการย้ายในชั้นราชการเดียวกัน ยังมีอัตราสูงกว่ากันมากอีกด้วย (๔๔.๕ กับ ๔.๑)

เมื่อพิจารณาอัตราส่วนของผู้ต้องการย้ายถิ่นในกลุ่มมัธยม และกลุ่มวิทยาลัยครูก็เช่นเดียวกัน คือ ผู้มีระดับราชการ ๑-๒ และ ๓-๔ มีความต้องการย้ายถิ่นสูงสุด โดยเฉพาะกลุ่มมัธยม ผู้มีระดับราชการในขั้นดังกล่าวมีอัตราส่วนของผู้ต้องการย้ายสูงกว่าไม่ต้องการย้ายอีกด้วย (๓๕.๖ กับ ๒๔.๔ และ ๓๓.๑ กับ ๒๖.๒)

สำหรับกลุ่มวิทยาลัยครู มีข้อต่างจากกลุ่มประถมกับมัธยมในส่วนที่มีอัตราส่วนของผู้ต้องการย้ายต่ำกว่าไม่ต้องการย้าย ทุกชั้นราชการ แต่อย่างไรก็ตาม เมื่อเปรียบเทียบอัตราส่วนของผู้ต้องการย้ายตามชั้นราชการแล้ว ผู้มีชั้นราชการระดับ ๑-๒ ต้องการย้ายสูงสุด (ร้อยละ ๒๖.๖)

ผลจากการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้แสดงให้เห็นว่าผู้มีระดับราชการน้อยจะมีอัตราส่วนของผู้ต้องการย้ายถิ่นอยู่สูง ส่วนผู้มีระดับราชการสูงจะมีความต้องการย้ายถิ่นต่ำ ถ้าหากว่าผู้มีระดับราชการต่ำกว่าหมายถึงผู้มีรายได้น้อยกว่าผู้มีระดับราชการสูง จากการศึกษาครั้งนี้อาจพูดได้ว่าผู้มีรายได้น้อยกว่าจะมีอัตราส่วนของผู้ต้องการย้ายถิ่นสูงกว่าผู้มีรายได้สูงกว่า นั่นคือปัจจัยทางเศรษฐกิจเกี่ยวกับรายได้ อาจเป็นปัจจัยอย่างหนึ่งซึ่งอาจยังผลให้เกิดการย้ายถิ่นของข้าราชการครูกลุ่มนี้

ข. การถือกรรมสิทธิ์ที่อยู่อาศัย จากการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องในลักษณะคล้ายกันนี้ เช่น จากการศึกษาโดย เพ็ญพร อีระสวัสดิ์^๑ พบว่าเกษตรกรที่ไม่ต้องเช่าที่ดินหรือเช่าที่ดินขนาดเล็กมีอัตราส่วนของผู้ต้องการย้ายถิ่นต่ำ ในขณะที่เกษตรกรที่ต้องเช่าที่ดินขนาดใหญ่กว่าจะมีอัตราส่วนของความต้องการย้ายถิ่นสูง

^๑ เพ็ญพร อีระสวัสดิ์, "ปัจจัยอันเป็นมูลเหตุการย้ายถิ่นของประชากรไทยในชนบท",

สำหรับการศึกษาคั้งนี้ปรากฏผลคล้ายกัน คือเมื่อเปรียบเทียบอัตราส่วนของผู้ต้องการย้ายถิ่นตามลักษณะการถือครองที่อยู่อาศัย พบว่าโดยทั่วไปผู้มีที่อยู่อาศัย เป็นของตนเองหรือเกือบเป็นของตนเอง (เช่าซื้อ) จะมีอัตราส่วนของผู้ต้องการย้ายถิ่นต่ำสุด พิจารณาตารางที่ ๓๑ จะเห็นว่าเมื่อเปรียบเทียบอัตราส่วนของผู้ต้องการย้ายถิ่นตามลักษณะที่อยู่อาศัยประเภท เป็นของตนเอง และเช่าซื้อ มีความต้องการย้ายถิ่นต่ำสุด (ร้อยละ ๑๖.๐ และร้อยละ ๑๗.๗ ตามลำดับ) ส่วนผู้มีที่อยู่อาศัยประเภท เช่นอยู่มีความต้องการย้ายถิ่นสูงสุด (ร้อยละ ๓๘.๘) และยิ่งสูงกว่าอัตราส่วนของผู้ไม่ต้องการย้ายอีก ด้วย (ไม่ต้องการย้ายมีร้อยละ ๒๔.๖)

เมื่อพิจารณาอัตราส่วนของผู้ต้องการย้ายถิ่นในแต่ละกลุ่มสถานศึกษาจะมีลักษณะไม่ต่างกันคือ ผู้มีที่อยู่อาศัยเป็นของตนเองต้องการย้ายถิ่นต่ำ ส่วนผู้ยังไม่มีที่อยู่เป็นของตนเองต้องการย้ายถิ่นสูง เช่นผู้มีที่อยู่อาศัยเป็นของตนเองในกลุ่มประถม ต้องการย้ายถิ่นเพียงร้อยละ ๑๔.๐ กลุ่มมัธยมต้องการย้ายเพียงร้อยละ ๑๘.๔ ซึ่งเท่ากับอัตราส่วนของผู้มีที่อยู่อาศัยประเภทเช่าอยู่ และกลุ่มวิทยาลัยครูต้องการย้ายเพียงร้อยละ ๘.๕ ในขณะที่เดียวกันผู้ยังไม่มีที่อยู่อาศัยเป็นของตนเอง เช่นเช่าอยู่ มีความต้องการย้ายถิ่นสูงสุด เช่นผู้มีที่อยู่อาศัยประเภทเช่าอยู่ ในกลุ่มประถมต้องการย้ายร้อยละ ๒๘.๓ กลุ่มมัธยมต้องการย้ายสูงถึงร้อยละ ๔๐.๐ ซึ่งเป็นอัตราส่วนที่สูงกว่าอัตราส่วนของผู้ไม่ต้องการย้ายอีกด้วย (ไม่ต้องการย้ายมีร้อยละ ๒๔.๑)

กลุ่มวิทยาลัยครูก็เช่นกัน ผู้มีที่อยู่อาศัยประเภทเช่าต้องการย้ายสูงถึงร้อยละ ๔๘.๑ ซึ่งสูงกว่าอัตราส่วนของผู้ไม่ต้องการย้ายอีกด้วยเช่นเดียวกับกลุ่มมัธยม (ไม่ต้องการย้ายมีร้อยละ ๒๒.๒)

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 30 ร้อยละของความต้องการย้ายถิ่น จำแนกตามระดับราชการ และประเภทสถานศึกษา

ตำแหน่งราชการ	รวม	ต้องการ	ไม่ต้องการ	ไม่แน่ใจ	รวม	ต้องการ	ไม่ต้องการ	ไม่แน่ใจ
		<u>ประถม</u>				<u>มัธยม</u>		
ระดับ 1 - 2	100.0 (11)	45.5	9.1	45.5	100.0 (104)	35.6	28.8	35.6
ระดับ 3 - 4	100.0 (160)	24.4	43.1	32.5	100.0 (610)	33.1	26.2	40.7
ระดับ 5 ขึ้นไป	100.0 (46)	8.7	54.3	37.0	100.0 (170)	21.8	42.9	35.3
ไม่ตอบ	-	-	-	-	100.0 (8)	25.0	37.5	37.5
รวม	100.0 (217)	22.1	43.8	34.1	100.0 (892)	31.2	29.8	39.0
		<u>วิทยาลัยครู</u>				<u>รวมทั้งหมด</u>		
ระดับ 1 - 2	100.0 (2)	(1)	(1)	1	100.0 (117)	36.8	27.4	35.9
ระดับ 3 - 4	100.0 (64)	26.6	34.4	39.1	100.0 (834)	30.9	30.1	39.0
ระดับ 5 ขึ้นไป	100.0 (102)	14.7	58.8	26.5	100.0 (318)	17.6	49.7	32.7
ไม่ตอบ	100.0 (4)	-	(1)	(3)	100.0 (12)	16.7	33.3	50.0
รวม	100.0 (172)	19.2	48.8	32.0	100.0 (1281)	28.0	34.7	37.2

ค. รายได้ของกลุ่มสมรส เมื่อนำรายได้ต่อเดือนของกลุ่มสมรสมาพิจารณาเก็บความต้องการย้ายถิ่นดังตารางที่ ๓๒ ปรากฏว่าผู้ที่มีคู่สมรสมีรายได้ต่ำกว่า ๓ พัน - ๓ พัน มีอัตราส่วนของผู้ต้องการย้ายถิ่นสูงสุด เกือบทุกกลุ่มประเภทสถานศึกษา ยกเว้นกลุ่มวิทยาลัยครู ส่วนผู้ที่มีคู่สมรสที่มีรายได้ตั้งแต่ ๗ พันขึ้นไป มีอัตราส่วนของผู้ต้องการย้ายถิ่นต่ำสุด หรือไม่มีอัตราส่วนของผู้ต้องการย้ายถิ่นอยู่เลย

เปรียบเทียบอัตราส่วนของผู้ต้องการย้ายถิ่นในแต่ละระดับรายได้ของกลุ่มสมรส ต่อเดือนได้ปรากฏผลดังนี้ คือ

กลุ่มประถม อัตราส่วนของผู้ต้องการย้ายถิ่นสูงสุด อยู่ในกลุ่มผู้ที่มีคู่สมรสที่มีรายได้ตั้งแต่ ๑ พันบาท ถึง ๓ พันบาทต่อเดือน ในขณะที่ผู้ที่มีรายได้ตั้งแต่ ๗ พันบาทขึ้นไปไม่มีอัตราส่วนของผู้ต้องการย้ายถิ่นอยู่เลย

กลุ่มมัธยม ผู้มีคู่สมรสที่ไม่มีรายได้เลยหรือคู่สมรสมีรายได้ตั้งแต่ ๑ พันบาท ถึง ๓ พันบาทต่อเดือน มีอัตราส่วนของผู้ต้องการย้ายถิ่นสูงสุด และสูงรองลงมาคือมีร้อยละ ๔๔.๔ และร้อยละ ๓๔.๓ ส่วนอัตราส่วนของผู้ต้องการย้ายถิ่นต่ำสุดหรือ เกือบต่ำสุด อยู่ในกลุ่มผู้ที่มีคู่สมรสที่มีรายได้ ๖ พันบาทขึ้นไป

พิจารณาวิทยาลัยครู เมื่อเปรียบเทียบอัตราส่วนของผู้ต้องการย้ายถิ่นตามระดับรายได้ปรากฏผลต่างจากกลุ่มประถมและมัธยมบ้างเล็กน้อย กล่าวคือผู้ที่มีคู่สมรสที่มีรายได้ตั้งแต่ ๑ พันบาท ถึง ๓ พันบาทต่อเดือน มีอัตราส่วนของผู้ต้องการย้ายถิ่นเพียงร้อยละ ๖.๓ เท่านั้น แต่อย่างไรก็ตามก็ยังคงปรากฏผลว่าคู่สมรสที่มีรายได้ระหว่าง ๓ พันบาท ถึง ๔ พันบาทต่อเดือน มีอัตราส่วนของผู้ต้องการย้ายถิ่นเกือบสูงสุดรองจากอัตราส่วนผู้ไม่ตอบว่ามีรายได้เท่าไรคือมีอยู่ร้อยละ ๒๔.๔ ส่วนผู้ที่มีคู่สมรสที่มีรายได้ตั้งแต่ ๗ พันบาทขึ้นไปไม่มีอัตราส่วนของผู้ต้องการย้ายถิ่นอยู่เลย

การที่ผู้มีคุณสมบัติที่มีรายได้ต่ำมีอัตราส่วนของผู้ต้องการย้ายถิ่นสูง อาจจะเป็นเพราะว่า ประการหนึ่งบุคคลกลุ่มนี้อาจเป็นกลุ่มที่มีอายุน้อยหรืออาจยังไม่มีหลักฐาน เป็นปีกแผ่นมั่นคงอยู่ใน กรุงเทพฯ จึงทำให้บุคคลกลุ่มนี้มีแนวโน้มต้องการย้ายถิ่นค่อนข้างสูงกว่ากลุ่มบุคคลซึ่งมีรายได้ สูงกว่า

อย่างไรก็ตาม ผลจากการศึกษาครั้งนี้อาจกล่าวได้ว่าผู้มีระดับ เศรษฐกิจต่ำกว่าหรือ ค่อนข้างต่ำจะมีแนวโน้มของความต้องการย้ายถิ่นสูงกว่าผู้มีระดับ เศรษฐกิจสูงกว่า เนื่องจาก ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้มีอาชีพรับราชการ โดยลักษณะของอาชีพแล้วผู้มีระดับราชการสูงกว่า จะมีรายได้สูงกว่า ผู้รับราชการน่าจะจะมีรายได้มากกว่าดังนั้นผลจากการศึกษาจึงมีลักษณะ คล้ายกัน คือ ผู้ที่มีระดับราชการต่ำจะมีความต้องการย้ายถิ่นสูง ผู้มีคุณสมบัติที่มีรายได้ต่ำจะมี อัตราส่วนของผู้ต้องการย้ายถิ่นสูง ผู้ยังไม่มีกรรมสิทธิ์ที่อยู่อาศัยเป็นของตนเองในกรุงเทพฯ มีอัตราส่วนความต้องการย้ายถิ่นสูงกว่าผู้มีกรรมสิทธิ์ที่อยู่อาศัยที่ เป็นของตนเองหรือ เช่าซื้อ

จากการศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่อาจมีผลต่อการย้ายถิ่นของกลุ่มข้าราชการครูกลุ่มนี้ ทำให้ทราบว่าโดยแท้จริง ถ้าการย้ายถิ่นของบุคคลไม่มีข้อจำกัดดังใดกล่าวแล้ว ปัจจัยที่อาจ ยังผลต่อการย้ายถิ่นของข้าราชการครูนี้จะมีลักษณะ เช่นเดียวกับผลการศึกษาอื่น ๆ โดยทั่วไป คือ ผู้ย้ายถิ่นมัก เป็นผู้อยู่ในวัยทำงาน ออญไม่มากนัก ปัจจัยทางเศรษฐกิจมัก เป็นปัจจัยสำคัญ ผู้ย้ายถิ่นส่วนมากมักจะมีสถานภาพ เป็นโสด นอกจากนั้นความผูกพันต่อท้องถิ่นจะเป็นแรงยึดเหนี่ยว ต่อการย้ายถิ่นอีกด้วย ดังจะเห็นได้ว่าในกลุ่มผู้ต้องการย้ายถิ่นกลุ่มนี้ ผู้มีภูมิลำเนาเดิมอยู่ในกรุงเทพฯ จะมีความต้องการย้ายถิ่นต่ำสุด

ตารางที่ 31 ร้อยละของความต้อการย้ายถิ่น จำแนกตามการถือกรรมสิทธิ์ที่อยู่อาศัย และประเภทสถานศึกษา

การถือกรรมสิทธิ์ ที่อยู่อาศัย	รวม	ต้อการ	ไม่ต้อการ		รวม	ต้อการ	แม่ต้อการ		ไม่แนใจ
			ไม่แนใจ	ไม่แนใจ			แม่ต้อการ	แม่ต้อการ	
			<u>ประภม</u>				<u>มัธยม</u>		
ของตนเอง	100.0 (57)	14.0	56.1	29.8	100.0 (165)	19.4	45.5	35.2	
บ้านพักราชการ	100.0 (17)	29.4	41.2	20.4	100.0 (62)	40.3	9.7	50.0	
เช่า	100.0 (46)	28.3	28.3	43.5	100.0 (195)	40.0	24.1	35.9	
อาศัยเครือญาติ	100.0 (54)	25.9	37	37	100.0 (354)	34.2	28.0	26.4	
เช่าซื้อ	100.0 (36)	19.4	55.6	25.0	100.0 (98)	19.4	29.6	51.0	
อื่น ๆ	100.0 (5)	20.0	60.0	20.0	100.0 (10)	10.0	40.0	50.0	
ไม่ต้อบ	(2)	-	-	2	100.0 (13)	15.4	46.2	38.5	
รวม	100.0 (217)	22.1	43.8	34.1	100.0 (892)	31.3	29.8	39.0	
			<u>วิทยาลัยคร</u>				<u>รวมทั้งหมต</u>		
ของตนเอง	100.0 (59)	8.5	66.1	25.4	100.0 (281)	16.0	52.0	32.0	
บ้านพักราชการ	100.0 (5)	-	60.0	40.0	100.0 (84)	35.7	19.0	45.2	
เช่า	100.0 (27)	48.1	22.2	29.6	100.0 (268)	38.8	24.6	36.6	
อาศัยเครือญาติ	100.0 (52)	23.1	38.5	37.8	100.0 (456)	32.2	30.5	37.3	
เช่าซื้อ	100.0 (24)	8.3	62.5	29.2	100.0 (158)	17.7	40.5	41.8	
อื่น ๆ	100.0 (5)	20.0	20.0	60.0	100.0 (20)	15.0	40.0	45.0	
ไม่ต้อบ	-	-	-	-	100.0 (15)	13.3	40	46.7	
รวม	100.0 (172)	48.8	48.8	32.0	100.0 (1281)	27.8	34.7	37.2	

จากการศึกษาพอสรุปผลย่อ ๆ ได้ดังนี้คือ

ลักษณะโดยทั่วไปของผู้ย้ายถิ่น จากการศึกษาลักษณะของผู้ย้ายถิ่นทั้งหมดจำนวน ๔๔๔ ราย หรือประมาณร้อยละ ๓๔ จากข้อมูลทั้งหมด ๑๓๐๖ ราย

พบว่า ผู้ย้ายถิ่นส่วนใหญ่อยู่ในกลุ่มอายุค่อนข้างสูงคือ ระหว่าง ๒๔-๔๗ ปี และเป็นผู้สมรสแล้วมากกว่าเป็นโสด และส่วนใหญ่เป็นผู้มีการศึกษาระดับปริญญาตรี มีภูมิลำเนาเดิมอยู่ในจังหวัดภาคกลางและกรุงเทพฯ มากกว่าครึ่งหนึ่งเป็นผู้มีชั้นราชการ ๓-๔ เฉพาะกลุ่มวิทยาลัยครู จะมีชั้นราชการระดับ ๕ขึ้นไป การถือครองที่อยู่อาศัยผู้ย้ายถิ่นส่วนใหญ่มีที่อยู่อาศัยประเภท เช่าอยู่ อาศัยผู้อื่นอยู่ และมีที่อยู่อาศัยเป็นของตนเองในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน

แบบแผนการย้ายถิ่นของข้าราชการครูกลุ่มนี้ ข้าราชการครูประมาณร้อยละ ๓๔ เคยย้ายถิ่นข้ามจังหวัด และร้อยละ ๒๔.๔ เคยย้ายถิ่นภายในจังหวัดประมาณร้อยละ ๗๓ ของผู้ย้ายถิ่นจะเป็นผู้ย้ายถิ่นเพียงครั้งเดียว และเป็นการย้ายมาจากจังหวัดในภาคกลาง อนึ่งลักษณะทางประชากรบางอย่าง เช่น อายุ สถานภาพการสมรส จะมีผลกระทบต่อความถี่ของการย้ายถิ่นอย่างเห็นได้ชัด ส่วนระดับการศึกษาพบว่ามิได้มีผลต่อความถี่ของการย้ายถิ่นของข้าราชการครูกลุ่มนี้

สาเหตุการย้ายถิ่นของข้าราชการครูกลุ่มนี้ ผู้ย้ายถิ่นทั้ง ๓กลุ่มให้เหตุผลเกี่ยวกับครอบครัว เป็นสำคัญ รองลงมาเป็นเหตุผลเกี่ยวกับความผูกพันต่อภูมิลำเนาเดิม (ที่เกิด) มีความแตกต่างในระดับความสำคัญของเหตุผลการย้ายถิ่นเกี่ยวกับครอบครัว ระหว่างข้าราชการครูทั้ง ๓ กลุ่มอยู่บ้าน

การศึกษาเกี่ยวกับความการย้ายถิ่น พบว่าข้าราชการครูทั้งหมดที่เป็นตัวอย่างในการศึกษาคั้งนี้ มีความต้องการย้ายถิ่นเป็นอัตราส่วนที่ไม่สูงนัก คือมีเพียงร้อยละ ๒๗.๕ ไม่ต้องการย้ายมีร้อยละ ๓๔.๑ และอีกร้อยละ ๓๖.๕ ไม่น่าใจหรือขึ้นอยู่กับสถานการณ์ มีความแตกต่างของระดับความต้องการย้ายถิ่นระหว่างข้าราชการครูทั้ง ๓ กลุ่มบ้าง

คือ ข้าราชการครูกลุ่มวิทยาลัยครูมีความต้องการย้ายถิ่นออกจากกรุงเทพฯ เป็นอัตราส่วนต่ำสุด ข้าราชการครูกลุ่มมัธยมต้องการย้ายถิ่นสูงสุด และเมื่อพิจารณาอัตราส่วนความต้องการไม่ต้องการย้ายถิ่นร่วมกับลักษณะต่าง ๆ อันได้แก่ ลักษณะทางประชากร สังคม และเศรษฐกิจ ผลการศึกษานี้ จะมีลักษณะสอดคล้องกับงานวิจัยด้านการย้ายถิ่นที่ทำไว้แล้วกล่าว คือ ข้าราชการครูที่มีอายุน้อยหรือ

เป็นโสดต้องการย้ายถิ่นมากกว่าข้าราชการครูที่มีอายุมาก หรือข้าราชการครูที่สมรสแล้ว ข้าราชการที่มีภูมิลำเนาเดิมอยู่ในกรุงเทพฯ มีความต้องการย้ายถิ่นต่ำสุด เช่นเดียวกับลักษณะฐานะทางเศรษฐกิจ คือ ข้าราชการที่มีฐานะเศรษฐกิจระดับต่ำ มีความต้องการย้ายถิ่นสูงสุด ในขณะที่ข้าราชการครูที่มีระดับเศรษฐกิจสูงแทบจะไม่มีความต้องการย้ายถิ่นเลย ประสบการณ์การย้ายถิ่นมีผลต่อความต้องการย้ายถิ่นในลักษณะที่ต่างออกไปบ้าง กล่าวคือ ข้าราชการครูที่เคยย้ายถิ่นหลายครั้งมีความต้องการย้ายถิ่นน้อยกว่าผู้ไม่เคยย้ายเลย อาจเป็นไปได้ว่าผู้ที่เคยย้ายถิ่นมาหลายครั้งปัจจุบันมีอายุมากขึ้น มีการตั้งถิ่นฐานและครอบครัวอย่างถาวรในกรุงเทพฯ ความต้องการจะย้ายออกจากกรุงเทพฯ จึงมีไม่มากนัก

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย